

بازنمایی ژئوپلیتیکی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در شبکه ماهواره‌ای صدای آمریکا (VOA) «از سال ۲۰۱۵ الی ۲۰۱۷ میلادی»

حمیدرضا حسینی دانا^۲

سعید ربیعی^۱

رضا جنیدی^۳

تأیید مقاله: ۱۳۹۶/۰۸/۰۳

دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۶/۰۵

چکیده

این پژوهش به دنبال شناخت چگونگی بازنمایی ژئوپلیتیکی سپاه پاسداران در شبکه صدای آمریکا (VOA) است که با روش «تحلیل گفتمان انتقادی» تعدادی از برنامه‌های تصویری و گزارشهای خبری - تحلیلی این رسانه در بازه زمانی سالهای ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ میلادی به این سؤال پاسخ می‌دهد که «شبکه صدای آمریکا، قدرت دفاعی و کارکردهای فرامرزی سپاه پاسداران در منطقه را چگونه بازنمایی ژئوپلیتیکی می‌کند». نتایج این پژوهش نشان می‌دهد شبکه صدای آمریکا با استفاده از تکنیک‌های مختلفی نظیر برجسب‌ها، انگاره‌سازی‌ها، پیش‌فرضها و واژگان منفی، قدرت دفاعی سپاه را «تهدیدی برای امنیت منطقه و جهان» و کارکردهای فرامرزی آن را به عنوان «مداخله در کشورهای منطقه و عامل گسترش تروریسم» بازنمایی می‌کند و این بازنمایی‌ها را در راستای علائق ژئوپلیتیک آمریکا جهت قلمروگستری و قلمرومداری در منطقه غرب آسیا انجام می‌دهد.

کلید واژه‌ها

تحلیل گفتمان غرب علیه جمهوری اسلامی ایران، بازنمایی ژئوپلیتیکی ایران و سپاه، قدرت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، تحلیل برنامه‌های شبکه صدای آمریکا.

این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد آقای سعید ربیعی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند است.

۱ - دانش آموخته کارشناسی ارشد گروه علوم ارتباطات واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران

۲- نویسنده مسئول: عضو هیئت علمی گروه مدیریت رسانه، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران

hhoseinidand@gmail.com

۳ - عضو هیئت علمی دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران

مقدمه

پس از فروپاشی نظام کمونیستی شوروی در سال ۱۹۹۰ میلادی، امریکایی‌ها به دنبال تشکیل هژمون و قدرت بلامنازع خود در ابعاد گوناگون و تحقق نظام تک قطبی بین‌المللی بوده‌اند (مینایی، ۱۳۷۶: ۱۷۶). ایالات متحده آمریکا به‌عنوان سردمدار نظام لیبرال - سرمایه‌داری جهانی، جمهوری اسلامی ایران را تهدیدی سیاسی، امنیتی، فرهنگی و هویتی برای خود و چالشی در برابر سلطه و منافع راهبردی در منطقه غرب آسیا و تشکیل نظام تک‌قطبی می‌داند. در راهبرد امنیت ملی آمریکا در قرن ۲۱ و سند ۲۰۰۲ و ۲۰۰۶ کمیسیون امنیت ملی این کشور با صراحت نظام جمهوری اسلامی ایران مهمترین چالش آمریکا در ابتدای قرن ۲۱ معرفی شده است. استفاده از تعبیر و مفاهیمی از قبیل «ایران به‌عنوان کشور یاغی»، «ایران دشمن آزادی، عدالت و صلح» و «ایران مخالف روند صلح در خاورمیانه»، مبین نگاه خصمانه مقامات امریکایی به جمهوری اسلامی ایران است (حبیبیان، ۱۳۹۲: ۱۰۴). دولت آمریکا از آغاز وقوع انقلاب اسلامی در حوزه‌های مختلف، رویکردهای ژئوپلیتیکی خود را با ایران براساس دشمنی تعریف کرده و در میدان عمل نیز این رویکردها را با ابزارهای سخت، نیمه سخت و نرم به اجرا درآورده و بارها دیده شده است مقامات این کشور از لزوم براندازی نظام سیاسی ایران سخن گفته‌اند. بنابراین هر نماد و نهادی که در تقویت گفتمان انقلاب اسلامی و بقای نظام جمهوری اسلامی ایران مؤثر باشد، مورد هجمه‌های سخت و نرم دولت ایالات متحده آمریکا قرار می‌گیرد.

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی طبق اصل ۱۵۰ قانون اساسی، وظیفه پاسداری از انقلاب و دستاوردهای آن را بر عهده دارد. جایگاه قانونی و کُشنگری سپاه پاسداران، این نهاد را به یکی از «عناصر بنیادین قدرت ملی» و «بازیگر ژئوپلیتیکی تأثیرگذار» در محیط ملی و منطقه‌ای تبدیل کرده که با توسعه قلمرو ژئوپلیتیکی انقلاب اسلامی در منطقه، محاسبات ژئواستراتژیک و منافع دولت ایالات متحده آمریکا را با چالش راهبردی روبه‌رو ساخته است. به همین علت سپاه پاسداران، مورد توجه ایالات متحده آمریکا قرار دارد و دولت این کشور از هر کوششی برای تضعیف، تخریب و تهدید نظری و عملی سپاه دریغ نخواهد کرد. تلاش برای قراردادن نام سپاه پاسداران در فهرست گروه‌های تروریستی، تحریم سپاه و برخی از فرماندهان آن و

استفاده از قدرت رسانه‌ای به‌منظور تخریب سپاه و بازنمایی آن از جمله فعالیت‌های سلبی و ایجابی دولت امریکا به شمار می‌رود؛ اما در این میان، نقش ایجابی رسانه‌ها می‌تواند بیشتر مؤثر باشد؛ چرا که رسانه‌ها نه تنها زیانبار و مضمحل‌کننده عمل هر نهاد یا سازه هستند، بلکه زمینه تهدید بنیادهای معرفتی و نظری آن نهاد یا سازه را نیز فراهم می‌سازند و با «بازنمایی» در اذهان، فضای عملکرد، نفوذ و مشروعیت آن را به چالش می‌کشانند و حق برخورد یا اعمال سلطه را برای طرف مقابل به‌گونه‌ای مشروع بازنمایی می‌کنند.

دولت ایالات متحده آمریکا با چنین رویکردی، به وسیله رسانه‌ها علیه دیگری بازنمایی ژئوپلیتیکی ایجاد می‌کند و با این کار به‌دنبال گسترش حوزه نفوذ و اعمال قدرت و تسلط بر فضاها، ارزش‌ها و عوامل جغرافیایی در جهت تأمین منافع ملی و تعلقات ژئوپلیتیکی خود در میدان رقابت‌های ژئواستراتژیک منطقه و جهان می‌باشد. شبکه صدای آمریکا به‌عنوان ارگان رسمی و تریبون دولت ایالات متحده آمریکا در پرتو این رویکرد، عملیات روانی گسترده‌ای را در طی این سال‌ها علیه سپاه پاسداران به‌عنوان تهدیدی ژئوپلیتیک، اجرا کرده و با به‌کارگیری تکنیک‌های خبری و رسانه‌ای، به‌دنبال «بازنمایی» سپاه پاسداران در جهت تضعیف آن به‌صورت گزاره‌ای ژئوپلیتیک است.

اما با توجه به جایگاه و نقش سپاه پاسداران در قدرت و امنیت ملی ایران و توسعه قلمرو ژئوپلیتیکی انقلاب اسلامی در منطقه، «بازنمایی ژئوپلیتیکی» کارکردها و چهره سپاه پاسداران به‌صورت منفی، اقدامی خطرناک و تهدیدآفرین به‌شمار می‌رود که انزوای گفتمان انقلاب اسلامی، تقویت «سپاه‌هراسی» و «ایران‌هراسی» در منطقه، کاهش منزلت و پایگاه اجتماعی سپاه در میان مردم، تضعیف سپاه و در نهایت تضعیف امنیت ملی ایران را در پی خواهد داشت؛ لذا ضرورت دارد در چارچوب تحقیق و پژوهشی علمی، روشها و شیوه‌های رسانه‌ای گفتمان سیاسی دولت امریکا در چگونگی تصویرسازی و بازنمایی سپاه پاسداران شناخته، و راهکارهایی در تقابل با این بازنماییها تدوین و پیشنهاد شود؛ بنابراین پژوهش با استفاده از روش کیفی تحلیل گفتمان انتقادی شبکه ماهواره‌ای صدای امریکا به‌عنوان بخشی از گفتمان سیاسی دولت ایالات متحده امریکا به‌دنبال شناخت چگونگی بازنمایی ژئوپلیتیکی قدرت نظامی و کارکردهای فرامرزی سپاه پاسداران است.

مبانی نظری

۱- بازنمایی به مثابه گفتمان

بر اساس نظریات کارشناسان، منشأ بازنمایی‌های ژئوپلیتیکی، «گفتمان‌های سیاسی» هستند. در مطالعات انتقادی و ارتباطی، «بازنمایی» تولید معنا از طریق چارچوب‌های مفهومی و گفتمانی تعریف می‌شود (معمدنژاد، ۱۳۸۵: ۳) استوارت هال نظریه‌پرداز مشهور بازنمایی تأکید می‌کند که هیچ چیز معناداری خارج از گفتمان وجود ندارد (مهدی زاده، ۱۳۸۷: ۱۵) و میشل فوکو نیز تمام عناصر و مؤلفه‌هایی که در بازنمایی نقش دارند را تحت لوای «گفتمان» مورد کنکاش قرار می‌دهد (سروری زرگر، ۱۳۸۹). چراکه گفتمان، سازنده معنا و ارتباطات اجتماعی است، شکل‌دهنده ذهنیت، روابط سیاسی و روابط قدرت است و هر فعالیتی که در قالب تعاملات فرهنگی به تبادل معنا بیانجامد، نوعی گفتمان است (تاجیک، ۱۳۷۹: ۶). گفتمان‌ها درباره موضوعات صحبت نکرده و هویت موضوعات را تعیین نمی‌کند، بلکه سازنده موضوعات‌اند و در فرایند این سازندگی، مداخله خود را پنهان می‌کنند (فرکلاف، ۱۳۸۹: ۱۱). بنابراین برای بررسی و درک بازنمایی‌های ژئوپلیتیکی، اهداف و پیامدهای آن، باید از دریچه تحلیل گفتمان‌هایی وارد شویم که فرآیند بازنمایی در درون آن رخ داده است.

استوارت هال در این ارتباط می‌گوید: مطالعات رسانه‌ای وظیفه‌اش سنجش شکاف میان واقعیت و بازنمایی نیست؛ بلکه تلاش برای شناخت این نکته است که معانی به چه شکلی از طریق روشها و صورت‌بندیهای گفتمانی تولید می‌شود. از دیدگاه «هال» ما جهان را از طریق بازنمایی می‌سازیم و بازسازی می‌کنیم (مهدی‌زاده، ۱۳۸۷).

پیوند بازنمایی به گفتمان تا حد زیادی با قدرت و سلطه وابسته است. در توجیه این موضوع، برخی اندیشمندان از مفهوم سیاست بازنمایی^۱ سخن گفته‌اند. سیاست بازنمایی، روابط قدرت در روندهای دلالت و بازنمایی را مورد بررسی قرار می‌دهد. در این سیاست، هر پرسش راهبردی دویخشی اهمیت دارد: بازنمایی چه کسانی حاکم می‌شود؟ چه کسی امکان (اقتدار) بازنمایی واقعیت را دارد؟ پرسش را طور دیگری مطرح می‌کنیم. چه کسانی باید به سکوت

---

1 - The Politics Of Representation

کشانده شوند تا این بازنماییها غالب شود؟ صدای چه کسانی باید قطع شود تا این بازنماییها غالب شود؟ (معمدنژاد و همکاران، ۱۳۸۵) بنابراین سیاست بازنمایی بر آثار مادی قدرت گفتمانی تأکید می‌ورزد (یتمن، ۱۳۸۱: ۴۳). رسانه هیچ‌گاه ابزاری خنثی و میانجی بیطرف در ارائه تصویر به‌شمار نمی‌آید. رسانه به زبان و معنا متکی است و زبان و معنا نیز در چارچوب گفتمان همواره به قدرت متکی است؛ لذا بازنمایی حوادث توسط رسانه‌ها، سوای بحث اخلاقی یا غیر اخلاقی بودن آن، دارای سوگیری ایدئولوژیک است و در راستای تضعیف یا تثبیت قدرت و گفتمان ویژه‌ای گام بر می‌دارد (HaLL, 2007, p.32).

اگر بازنمایی، تولید معنا از طریق چارچوبهای مفهومی و زبانی تعریف شود، تامپسون معنا را در چارچوب ایدئولوژی در خدمت روابط قدرت و سلطه می‌داند؛ لذا تامپسون نیز ایدئولوژی را «نظام بازنمایی» و کارویژه اساسی آن را استقرار و استمرار روابط قدرت و سلطه می‌داند (معمدنژاد و همکاران، ۱۳۸۵). بازنمایی یکی از مهمترین ابزارهای استیلای ایدئولوژی حاکم بر گروه‌های دیگر است که به تداوم استیلا کمک می‌کند. از سوی دیگر تلاش برای تغییر در هر سامانه بازنمایی باید به چالش با نیروهای هژمونیک پشتیبان بازنمایی معطوف باشد (Chandler, 2003, P.9).

۲- بازنمایی ژئوپلیتیکی^۱

ژئوپلیتیک نوعی فعالیت جانبدارانه برای بازنمایی سیاست فضایی است. در این بازنمایی، قدرتهای مرکزی^۲ و دولتهای هژمونیک^۳ و طبقات حاکم نقش مسلط را دارند. بازنمایی^۴ خود نوعی عمل گفتمانی است. بازنماییهای ژئوپلیتیکی هم‌چنانکه ایولاکوست می‌گوید در نخستین گام خود به معنای مشارکت عقاید و اندیشه‌ها و بویژه مشارکت ارزشها میان تمام افراد یک گروه یا یک ملت برای به هیجان آوردن و بسیج آنهاست. در بازنماییهای ژئوپلیتیکی ابعاد فضایی بسیار اهمیت دارند؛ زیرا این سرزمین‌ها است که مورد مناقشه است (لاکوست، ۱۳۷۸: ۱۰۱).

1 - Representation Geopolitical

2 - Core Power

3 - Hegemonic States

4 - Representation

پراکتیس بازنمایی در تحلیل ژئوپلیتیکی نمی‌تواند بیرون از ارزش‌ها و هنجارها و ایدئولوژی صورت پذیرد. به عبارت دیگر، ابژه‌هایی که بازنمایی می‌شوند جدای از انتظارات و اهداف سوژه (دولت، سیاستمدار، طبقه حاکم و حتی منتقدین) نیستند. در نتیجه عملی جانبدارانه، ارزشی و ایدئولوژیکی است. بازنمایی افزون برگسترده‌گی قلمرو، امروزه از این حیث مهم‌تر شده است که با قدرت عجین شده و موجبات هژمونی و سلطه را فراهم آورده و این موضوعی است که بازنمایی را با ژئوپلیتیک پیوند می‌زند (جنیدی، ۱۳۹۶: ۶۵) هنگامی که کشورها قدرت خود را در نظر دیگران مشروع جلوه دهند، با مخالفت کمتری با خواسته‌های خود مواجه خواهند شد (نای، ۱۳۹۰: ۵۱) لاکوست و ژیلین در این ارتباط معتقدند: «وقتی امروزه از ژئوپلیتیک سخن می‌رود، در بیشتر موارد معنای آن تقابل قدرت‌ها در مورد یک سرزمین و انسان‌هایی است که در آن ساکن هستند. نکته قابل تأمل اینکه برای درک یک رقابت ژئوپلیتیکی کافی نیست که فقط به ترسیم منافع و ادعاها بپردازیم، بلکه به‌خصوص باید تلاش نماییم تا ریشه‌های پیچیده، علت‌ها و اندیشه‌های نقش‌آفرینان اصلی (سران حکومت، رهبران جنبش‌های منطقه‌گرا، خودمختاری طلب و استقلال طلب) را درک کنیم. هر یک از این عوامل ترجمان روحیه و تأثیرگذار بر آن بخش از افکار عمومی است که این افراد نماینده آن هستند. نقش اندیشه‌ها (معناها) در ژئوپلیتیک کلیدی است؛ زیرا همین اندیشه‌ها هستند که اهداف را توضیح می‌دهند، همان‌گونه که داده‌های مادی، انتخاب راهبرد مناسب را تعیین می‌کنند. این اندیشه‌های ژئوپلیتیکی را «بازنمایی» نام گذاری می‌کنیم» (لاکوست و همکاران، ۱۳۷۸: ۳۴ - ۳۳) حال می‌نویسد که معناها «رفتار و اعمال ما را تنظیم و سازماندهی می‌کنند» و بنابراین معناها آن چیزهایی هستند که کسانی که خواستار حکومت و تنظیم رفتار و اندیشه‌های دیگران‌اند، به دنبال ساخت و شکل دادن به آن می‌باشند (جنیدی، ۱۳۹۶: ۶۵). در واقع، سران ستیزه جو (رهبران حکومت و مشاوران آنها) برای توجیه ادعاها و حقوق خود بر یک سرزمین یا برای ترسیم نمودن راهبرد خویش، از بازنمایی‌های شخصی و جمعی خود بهره می‌گیرند و به استدلال‌ها و توجیهات گوناگون (که در زرادخانه نظریه‌های ژئوپلیتیکی موجود است) پناه می‌برند. همان‌طور که گفته شد در این تعارض ژئوپلیتیکی، نیروهای سیاسی طرفین منازعه از ابزار مختلف و به‌طور خاص از بازنمایی‌های گوناگون استفاده می‌کنند تا ثابت نمایند که حق

به جانب آنهاست و محقّ هستند سرزمین خاصی را تصرف کنند یا در سیطره خود نگاه دارند و متقابلاً ادعای رقیب را نامشروع جلوه دهند؛ برای مثال، ون دایک می‌نویسد: «پذیرش جنگ با کشوری مانند عراق یا نبرد علیه تروریسم، قبل از اینکه به مشروعیت و توجیه بستگی داشته باشد به روش بازنمایی دشمن و رفتار او در رسانه‌ها وابسته است. طبق همین روشهای بازنمایی رسانه‌ای است که انگاره‌ها و تصورات فراگیری از مفاهیمی چون گروه‌های تروریست و بنیادگرا و دیگر گونه‌های استنباط تهدید علیه امنیت و منافع مشروع «خود» توجیه می‌شود» (ون دایک، ۱۳۸۰: ۱۷).

۳- تصویرسازی ژئوپلیتیکی^۱

تصویرسازی ژئوپلیتیکی، ادراک و ذهنیتی است که اشخاص، نهادها و بازیگران سیاسی از موقعیت، ویژگیها و محتوای فضای جغرافیایی (اعم از میکرو و ماکرو) دارند (جنیدی، ۱۳۹۲: ۴۹). تصویرسازی ژئوپلیتیکی، نوعی راهبرد تبلیغاتی - روانی است که توسط بازیگران سیاسی و با بهره‌گیری از ابزار و فناوری رسانه و دانش روانشناسی و هم‌چنین برخی اقدامات هدفمند ژئوپلیتیکی علیه رقیبان به‌کار گرفته می‌شود؛ چه اینکه به اعتقاد وارک (۱۹۹۴)، ژئوپلیتیک بخشی از فرایند هویت‌سازی و تعیین تهدیدات جغرافیایی از طریق بیگانگان مشخص است که در مکانهای ویژه‌ای قرار دارند. ژئوپلیتیک دوره معاصر به‌طور فزاینده‌ای به روشهایی مربوط می‌شود که رسانه‌های عمومی، فضاهاى جهانی را قالب‌گیری می‌کنند و اینکه چگونه مکانها و موقعیت‌ها در دوربین تلویزیونی گرفته می‌شوند یا گرفته نمی‌شوند و سپس در اتاقهای محل زندگی ما به‌طور روزانه به نمایش در می‌آیند (جنیدی، ۱۳۹۶: ۴۰)؛ حتی به زعم توآن، نقش زبان، ادبیات^۲ و نامگذاری^۳، عامل بسیار مهمی [در فرایند تصویرسازی] است که اغلب در شکل‌دهی به چارچوبهای فضایی^۴ و ارتباط آنها با یکدیگر نادیده گرفته می‌شود. نام مکانها نه تنها کمک می‌کند موقعیت فیزیکی مکان را بشناسیم بلکه تلاشی است برای توصیف و اغلب کنترل مردم، جامعه، فرهنگ و یا سیاست آن مکان خاص (جنیدی، ۱۳۹۶: ۴۰).

1 - Geopolitical Imagination

2 - Rhetoric

3 - Naming

4 - Spatial frameworks

پژوهشهای جدید در مورد ژئوپلیتیک عمومی درصدد است با نشان دادن اینکه چگونه قدرت ژئوپلیتیکی^۱ از طریق فرهنگ عمومی، «تجربیات عادی»^۲ و زندگی روزمره به گردش در می‌آید، توازنی بین این دو نگرش به وجود آورد (Thrift, 2000, 380-387). بنابراین در فرایند تصویرسازی ژئوپلیتیکی به‌عنوان یکی از موضوعات جدید ژئوپلیتیک پست مدرن بازیگران متعددی اعم از دولتی و غیر دولتی در کارند (جنیدی، ۱۳۹۶: ۵۰).

تصویر ژئوپلیتیکی برداشتی ذهنی از جهان است که ضرورتاً با جهان واقعی منطبق نیست. امروزه با قدرت‌گیری روزافزون افکار عمومی و نقش‌آفرینی آن در معادلات جهانی، تصویرسازی ژئوپلیتیکی در معادلات ژئوپلیتیکی نقش بسیار برجسته‌ای ایفا می‌کند؛ بویژه با توجه به اینکه همواره تصور بر اقدام مقدم است. از این رو می‌توان گفت که با تبیین فرایند تصویرسازی ژئوپلیتیکی، چگونگی کارکرد جهان مشخص می‌شود؛ به عبارتی می‌توان به این سؤال پاسخ داد که جهان چگونه کار می‌کند (how world works)؛ چرا که ابتدا جهان تصویر روایت، و سپس بر اساس تصویر ساخته شده به جهان شکل داده می‌شود. دقیقاً همین جاست که تصویرسازی، بُعد ژئوپلیتیکی پیدا می‌کند؛ زیرا تمام قدرتها سعی می‌کنند تفسیر خود را از جهان در ذهن افکار عمومی مسلط کنند و سپس جهان را مطابق میل و اراده خود شکل دهند (جنیدی، ۱۳۹۶: ۵۰). تصویر ژئوپلیتیکی نقش مهمی در مشروعیت دادن به اقدامات زمامداران و تصمیم‌سازان خارجی ایفا می‌کند؛ در واقع، در شرایط کنونی هیچ اقدام ژئوپلیتیکی صورت نمی‌گیرد مگر اینکه قبل از آن تصویر مطلوبی در ذهن مردم شکل گرفته باشد. هر اقدامی که این قاعده را رعایت نکند محتوم به شکست است.

هر تصویری که هژمون شود، آثار متفاوتی بر مکان بر جای خواهد گذاشت. در نتیجه عمدتاً در هر موضوع ژئوپلیتیکی رقابت بر سر هژمون کردن تصاویر بین افراد، گروه‌ها، سازمانها و کشورها شکل می‌گیرد. بنابراین، تصویرسازی از آن رو بحثی ژئوپلیتیکی است که در هر منازعه ژئوپلیتیکی، هر یک از طرفین درگیر از بازنماییهای مختلف استفاده می‌کنند تا به جهانیان ثابت کنند که حق تصرف و اعمال سلطه را دارند (جنیدی، ۱۳۹۶: ۵۰).

1 - Geopolitical power
2 - Ordinary experience

۴ - شبکه صدای آمریکا

ایالات متحده آمریکا با ۶ درصد جمعیت کل جهان، ۷۵ درصد تبلیغات کل دنیا را در اختیار دارد. این کشور هر ساله بیش از ۴۰۰ میلیون دلار برای استخدام ۸ هزار کارمند می‌پردازد تا برای تحقق سیاستهای ایالات متحده تبلیغ کنند. حاصل کار، هر سال بیش از ۹۰ فیلم، ۱۲ مجله به ۲۲ زبان و ۸۰۰ ساعت برنامه‌های صدای آمریکا به ۳۷ زبان برای حدود ۷۵ میلیون شنونده است (پراتکانیس، ۱۳۷۹: ۲۹). در حال حاضر بیش از ۴۰ شبکه تلویزیونی ماهواره‌ای فارسی زبان در ایران دریافت شدنی است که از میان این شبکه‌ها یکی به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و بقیه به گروه‌های چپ، قومی و بیشتر آنها به سلطنت‌طلبان، مشروطه‌خواهان و افراد وابسته به حکومت قبل متعلق است که مرکز فعالیت بیشتر آنها شهر لس‌آنجلس است. شبکه صدای آمریکا، تلویزیونی نه‌چندان حرفه‌ای است که عمدتاً بیانگر دیدگاه‌های گرایش سلطنت‌طلب حاضر در آمریکا و اروپا بوده است و طیف راست این مجموعه را نمایندگی می‌کند (حبیبیان، ۱۳۹۲: ۱۱۴ و ۱۱۵).

منشور شبکه صدای آمریکا در تاریخ ۱۲ ژوئیه سال ۱۹۷۶ میلادی به امضای جرالده فورد رئیس جمهور وقت ایالات متحده آمریکا رسید که همچنان دارای اعتبار قانونی و حقوقی است. در این منشور که در پایگاه اینترنتی صدای آمریکا نیز منتشر شده، آمده است: «برای حفاظت از تمامیت و یکپارچگی برنامه‌های صدای آمریکا و تعریف مأموریت سازمان، منشور صدای آمریکا در سال ۱۹۶۰ تدوین شد و بعداً با امضای پرزیدنت جرالده فورد در ۱۲ ژوئیه ۱۹۷۶ جنبه قانونی پیدا کرد. در این منشور آمده است: منافع دراز مدت آمریکا ایجاب می‌کند مسقیماً از طریق رادیو با مردم در سراسر جهان ارتباط برقرار سازد. صدای آمریکا برای اینکه کارساز باشد، باید توجه و احترام شنوندگان خود را به دست آورد. بنابراین، این اصول بر برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی صدای آمریکا حاکم خواهد بود:

۱ - صدای آمریکا پیوسته به‌عنوان منبع معتبر و قابل اطمینان خبر، عمل خواهد کرد. اخبار صدای آمریکا دقیق، واقعی و فراگیر خواهد بود.

۲ - صدای امریکا نماینده امریکا خواهد بود، نه هیچ بخش واحدی از جامعه امریکا، و بنابراین تصویری متوازن و جامع از تفکرات و نهادهای مهم امریکا ارائه خواهد کرد.

۳ - صدای امریکا سیاستهای ایالات متحده امریکا را به گونه‌ای روشن و کارساز تصویر خواهد کرد؛ همچنین بحثها و اظهار نظرهای مسئولانهای ارائه خواهد کرد» (منشور صدای امریکا قابل دریافت از سایت اینترنتی صدای امریکا).

بخش فارسی صدای امریکا (VOA) بودجه مستقیم خود را از دولت ایالات متحده دریافت می‌کند. مدارک ویکی لیکس^۱ نشان می‌دهد که دولتهای امریکا و اسرائیل برای ایجاد شکاف در ایران از امکانات این شبکه استفاده می‌کنند. بر پایه این اسناد، مئیرداگان (رئیس وقت موساد) در جلسه آگوست ۲۰۰۷ با سفیر امریکا در سرزمینهای اشغالی، نقش تلویزیون صدای امریکا را در ضربه زدن به قلب ایران حیاتی دانست و خواستار افزایش تعداد فرستنده‌های این شبکه شد (بسته خبری، آبان ۱۳۹۵: ۷۶).

۵ - نقش سپاه در ساختار قدرت جمهوری اسلامی ایران

الف) سپاه و محیط امنیتی پیرامون ایران

سپاه پاسداران علاوه بر پاسداری از امنیت ملی ایران، دیده‌بانی و برآورد محیط امنیت ملی، خنثی‌سازی ترفندهای بازیگران آشوب‌ساز و پرهزینه کردن اقدامات ضد ایرانی هر بازیگر منطقه‌ای و بین‌المللی را داراست به اذعان دوستان و دشمنان جمهوری اسلامی ایران، سپاه پاسداران نقش‌آفرینی مهم و مؤثر در معادلات امنیتی غرب آسیا است. از مسئله راهبردی فلسطین گرفته تا مسائلی مانند بحرین، سوریه، لیبی، یمن و عراق یک طرف حل مسئله سپاه است. اگر در کنار این موارد موضوعاتی مانند جنبش‌های اسلامی - شیعی، کانونهای ضد استکباری و ضد اشغالگری را اضافه کنیم، آنجاست که قدرت هوشمند سپاه به اوج می‌رسد (ماهنامه بسته‌خبری، آذر ۱۳۹۵: ۵).

ب) تأمین امنیت در شمال غرب و جنوب شرق کشور

نقش سپاه در تأمین امنیت دیگر حوزه‌های امنیت در کشور بویژه در شمال غرب و جنوب شرق کشور ممتاز است.

به گفته سردار پاکپور فرمانده نیروی زمینی سپاه در موقعیت خاصی در سال ۱۳۸۸ مأموریت امنیت در منطقه جنوب شرق کشور به سپاه واگذار شد و اکنون امنیت مناسبی در این منطقه توسط سپاه برقرار شده است. سمت و سوی همه اتفاقات پیرامونی به سمت جمهوری اسلامی است؛ اما اینکه به مرزهای ما نمی‌رسد، به دلیل توان نیروهای ایران است. در مرزهای جنوب شرق هر روز درگیریم و عناصر ضد انقلاب هر روز می‌آیند؛ اما به دلیل استحکام مرزها و حضور نیروهای ما، راه ورود پیدا نمی‌کنند. در شمال غرب کشور و در آن سوی مرزها، کنسولگریهای زیادی ایجاد شده است تا گروهکهای مرده را زنده کنند و علیه ما بشورانند. حتما داعش دوست دارد کشور ما را هم ناامن کند اما از حد و حدودی که مقرر کردیم جلوتر نمی‌آیند و اگر بیایند منهدم می‌شوند. همان‌طور که در سال گذشته و امسال آمدند و منهدم شدند و حتی برخی نیز بازداشت شدند. (پاکپور، ۱۳۹۵).

ج) توانمندی در حوزه دفاعی

در حال حاضر جمهوری اسلامی ایران در عرصه‌های هوافضا، قدرت موشکی، قدرت دریایی، عرصه زمینی، بالگردها و جنگنده‌های پیشرفته وضعیت مناسبی دارد و باید نقش سپاه را در افزایش توانمندی‌های دفاعی و نظامی کشور مورد توجه ویژه قرار داد. در این رابطه سرلشکر جعفری فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در سخنانی سپاه را نیروی برتر منطقه اعلام کرده است (بسته خبری، آذر ۱۳۹۵: ۱۶).

فرمانده کل سپاه در تشریح مأموریت‌های سپاه در حوزه‌های دفاعی گفته است: نکته اساسی و تعیین‌کننده‌ای که بعد از جنگ مدنظر همه مسئولان بویژه مقام معظم رهبری بوده، حفظ آمادگیهای دفاعی، نظامی و امنیتی کشور بوده است. دشمنی دشمنان علیه انقلاب اسلامی با توجه به مسیری که ملت ایران انتخاب کرده یعنی مقابله با نظام سلطه، طبیعی است و تا زمانی که ما زیر بار نظام سلطه و حرف زور دشمنان نمی‌رویم، این دشمنی وجود خواهد داشت و تنها راه مقابله با این دشمنی، حفظ و توسعه اقتدار نظامی و دفاعی است. امروز توان دفاعی - نظامی کشور ما بسیار خوب است و قابل قیاس با سالهای پس از جنگ نیست. خودکفایی دفاعی و تسلیحاتی که روی آن متمرکز شده‌ایم و نتایجی که از این طریق به دست نیروهای مسلح رسیده، توانمندیهای خوبی به ما داده است. البته عامل اصلی قدرت دفاعی ایران صرفاً

سلاح و فناوری و تجهیزات نظامی نیست. غریبه‌ها و دشمنان ما به سلاح و تجهیزات نظامیشان متکی هستند؛ اما قدرت ما به مردم و حمایت و دفاع مردمی متکی است؛ عاملی که در جنگ و در مقابله با دشمن توانست ایستادگی کند و این عامل مدام در حال تقویت است و تقویت مستمر این قدرت، عاملی برای تبدیل شدن جمهوری اسلامی به قدرت بزرگ منطقه‌ای در ابعاد نظامی و دفاعی است (جعفری، ۱۳۹۴).

عمده‌ترین تجهیزات و تسلیحات ساخته شده یا بومی شده (منطبق با اقلیم) یا مهندسی معکوس یا خریداری شده توسط صنایع دفاعی جمهوری اسلامی از جمله سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در هربخش عبارت است از:

- بخش راداری (قدیر، مطلع الفجر ۱ و ۲، نبو «nebo»، کاستا «Kasta 2E2»)
- سامانه‌های پدافندی (هاک، مرصاد، شهاب، رعد، اس ۳۰۰ و...)
- موشک‌های بالستیک و کروز (شهاب ۱ و ۲ و ۳، سجیل ۱ و ۲ با سوخت جامد و...)
- راکت‌های توپخانه‌ای (موشک ۱۲۰، فجر، نازعات و...)
- موشک‌های ضد زره (فتح، صاعقه، تندر، طوفان و...)
- انواع هواپیماهای جنگنده (میگ ۲۹، سوخو ۲۵ و...)
- انواع پهبادهای شناسایی و بُمبر (مهاجر، سریر، کرار، رعد ۸۵، سیمرغ، ابابیل)
- سامانه‌های مختلف جنگ الکترونیک
- قایق‌های تندروی موشک‌انداز (کلاس عاشورا، طارق، ذوالجناح، تندر و...)
- انواع شناورهای موشک‌انداز (کلاس کوثر، ذوالفقار، نصر و...)
- مین‌های دریایی (MDM-6، EM-52، EM-31 و...)
- و انواع تجهیزات، سامانه‌ها و جنگ افزارهای دیگر (رضایی، ۱۳۹۶: ۲۸۶ - ۲۶۳).

سردار حاجی‌زاده فرمانده نیروی هوافضای سپاه گفته که سپاه در حوزه پهباد در تراز چهار کشور اول جهان است و امریکایی‌ها در برخی امور هم‌تراز سپاه هستند و این موضوع در بخش هواپیماهای بدون سرنشین پنهانکار و بمب افکن مصداق دارد و در واقع امریکایی‌ها در تلاش هستند در این بخش هم‌تراز ایران شوند و در حوزه دریایی نیز توانمندی سپاه به این دلیل مهم است که چند سال قبل، بازداشت ده ملوان امریکایی در آبهای سرزمینی ایران،

توانست اقتدار دفاعی کشور را به رخ واشنگتن و متحدانش بکشد. در سال جاری نیز بارها پیامهای هشدار ناوگان دریایی سپاه به کاروانهای نظامی امریکا در خلیج فارس در صدر اخبار قرار گرفت که حکایت از سطح بالای آمادگی دفاعی کشور داشت (بسته خبری، آبان ۱۳۹۵: ۳۴)

مرکز مطالعات راهبردی و بین‌المللی امریکا در حوزه قدرت دریایی سپاه گفته است: با وجود برتری دریایی امریکا (در خلیج فارس) تواناییها و شیوه‌های نامتقارن ایران به آن (سپاه) انتخابهای بیشتری برای قدرت‌نمایی علیه نیروی دریایی متعارف می‌دهد. شیوه‌های نامتقارن به ایران این اجازه را می‌دهد که امتیازات خود را برای تعقیب و گریز و مانور در اطراف ناوهای امریکایی افزایش دهد و آزادی عمل بیشتری در خلیج فارس به دست آورد. استفاده از تسلیحات متعارف بیشتر مثل موشکهای ضد کشتی و موشکهای کروز، حتی چالش بزرگتری (برای امریکا) است (بسته خبری، آذر ۱۳۹۵: ۵۶).

د) مأموریت سپاه پاسداران در حوزه برونمرزی

فعالتهای فرامرزی سپاه در قالب نیروی قدس سپاه انجام می‌شود. نیروی قدس سپاه پاسداران از طریق عوامل زیر بر تحولات امنیتی - نظامی دو زیرمجموعه در مجموعه امنیتی منطقه غرب آسیا یعنی خلیج فارس و شامات تأثیر می‌گذارد:

- توانایی در گردآوردن بازیگران دولتی و غیر دولتی منطقه‌ای حول طرح امنیتی - نظامی مقاومت

- ساختار حقوقی و حقیقی قدرت در جمهوری اسلامی ایران که اجازه ایفای نقش در سطح منطقه را به نیروی قدس می‌دهد.

- قابلیت تسلیح بازیگران همسو به تسلیحات نظامی از نظر کمی و کیفی

- حمایت اطلاعاتی از بازیگران همسو

- آموزش همه‌جانبه بازیگران همسو

- تأمین مالی بازیگران همسو به منظور فعالیتهای لازم

- حمایت تبلیغاتی - رسانه‌ای از کنشهای بازیگران همسو

- ایجاد پوشش سیاسی برای اقدامات بازیگران همسو

- توانایی اقناع و ترغیب بازیگران همسو به کنشهای مدنظر (نفوذ)
- دارا بودن فرهنگ/ایدئولوژی/گفتمان جذاب برای بازیگران همسو
- دارا بودن نیروی انسانی آموزش دیده، توانمند، معتقد و بانگیزه
- اعمال مدیریت مؤثر و کارآمد (رضایی، ۱۳۹۶: ۲۸۶ - ۲۸۸).

نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اگرچه یکی از اجزای سپاه پاسداران به‌شمار می‌رود، با نهادهای درون نظام رابطه و تعامل ساختاری دارد؛ از جمله با رهبر معظم انقلاب اسلامی و فرمانده کل قوا، ستاد کل نیروهای مسلح، قرارگاه مرکزی خاتم الانبیاء(ص) [در زمان جنگ]، شورای عالی امنیت ملی، برخی از زیرمجموعه‌های قوه مجریه از جمله وزارت امور خارجه، سازمان اطلاعات خارجی و نهضت‌های وزارت اطلاعات و سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی (رضایی، ۱۳۹۶: ۱۲۳).

فرمانده کل سپاه در تشریح مأموریت نیروی قدس گفته است:

«حوزه نیروی قدس سپاه، حوزه خارجی و کمک به نهضت‌های اسلامی، توسعه انقلاب اسلامی و کمک به مقاومت و پایداری مظلومان در سراسر دنیا است و در کشورهایی مثل لبنان، سوریه و عراق که مردم به کمک نیاز داشته باشند، سپاه به‌وسیله نیروی قدس این کمکها را انجام می‌دهد. اقرار دشمنان بهترین ارزیابی از عملکرد نیروی قدس است. هرچه آنها بر ساقط کردن دولت سوریه یا ایجاد ناامنی در عراق تلاش کردند، موفق نبودند و هم‌چنین شاهد ایستادگی شیعیان جنوب لبنان بودیم. این حمایتها و پشتیبانیها مواردی کاملاً روشن و شفاف است و همه می‌دانند. البته اصل موفقیت در این کشورها خود مردم هستند و کمکهای فکری و یا آموزشی در این عرصه توسط نیروی قدس بوده که موفق هم شده است» (جعفری، خبرگزاری فارس، ۱۳۹۳).

هم اکنون سپاه پاسداران به دعوت دولت سوریه برای مبارزه با تروریست‌ها به فعالیتهای مستشاری می‌پردازد (ماهنامه بسته خبری، آذر ۱۳۹۵: ۳۰). سپاه در این حوزه دولت و ارتش سوریه را در بازیابی دفاعی کمک کرد و پس از آن قاعده بازی تغییر یافت. ارتش سوریه با آموزشهای سپاه، شیوه‌های جنگ شهری را فرا گرفت. با کمک سپاه از توان و ظرفیت بسیج مردمی و ارتباط با عشایر و قبایل و حتی پیروان ادیان و مذاهب مختلف استفاده کرد. پیروزی

حلب در نتیجه مساعدت و مشاورت نظامی سپاه و بهره‌گیری از توان گسترده نیروهای مردمی حاصل شد (ماهنامه بسته‌خبری، آذر ۱۳۹۵: ۲۵).

۶- نگاه ایالات متحده آمریکا به سپاه پاسداران

مقامات ایالات متحده آمریکا همواره سپاه را با عناوین مختلف مورد حمله قرار داده و سپاه و بسیاری از فرماندهان آن را در فهرست تحریم‌های خود قرار داده‌اند؛ از جمله: سردار سرلشکر جعفری فرمانده کل سپاه، سردار عبدالله عراقی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، سردار حسینی مطلق رئیس دانشکده دافوس سپاه، سردار شهید حسین همدانی فرمانده پیشین سپاه تهران [پیش از شهادت در سوریه]، سردار علی فضل‌ی جانشین رئیس سازمان بسیج مستضعفین، سردار علی نقدی رئیس [سابق] سازمان بسیج مستضعفین، حجت‌الاسلام حسین طائب رئیس سازمان اطلاعات سپاه (العربیه، ۲۰۱۱) و هم‌چنین سردار رستم قاسمی وزیر سابق نفت و سردار احمد وحیدی وزیر سابق دفاع نیز توسط آمریکا مورد تحریم قرار گرفته‌اند (رادیو فردا، ۱۳۸۹).

وزارت خزانه‌داری آمریکا در ۲۵ اکتبر ۲۰۰۷، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را مورد تحریم قرار داده است (بی‌بی‌سی فارسی، ۱۳۹۰). هم‌چنین طرح تحریم سپاه پاسداران با عنوان "H,R.4257" توسط «دیون نونز» عضو جمهوریخواه و رئیس کمیته اطلاعات مجلس نمایندگان آمریکا با حمایت ۲۷ نفر در تاریخ ۱۵ دسامبر ۲۰۱۵ ارائه شده است.

دونالد ترامپ رئیس جمهور فعلی ایالات متحده آمریکا در دومین اقدام ضد ایرانی خود پس از ریاست جمهوری، خواستار قرار دادن نام سپاه در فهرست سازمانهای تروریستی شد. در این صورت برای نخستین بار یک نهاد دولتی در این فهرست قرار می‌گیرد. در این رابطه، سناتور «تدکروز»، عضو مجلس سنای آمریکا و نامزد سابق ریاست جمهوری این کشور در کنار «دیازابالارت» عضو جمهوریخواه مجلس نمایندگان آمریکا در حال تهیه طرحی هستند که بر اساس آن اخوان‌المسلمین و سپاه پاسداران به‌عنوان سازمانهای تروریستی و مسئول اقدامات خشونت‌آمیز اعلام شوند. وزارت خارجه آمریکا دارای فهرست سازمانهای تروریستی است که این فهرست مبنای اقدامات و رفتار دولت امریکاست. تدکروز در توییت خود نوشته است:

امروز من و «ماک مول» (عضو مجلس نمایندگان) طرحی را برای معرفی سپاه پاسداران به عنوان سازمان تروریستی با هدف توقف ایران از تروریسم ارائه کردیم (ماهنامه بسته خبری، اسفند ۱۳۹۵: ۲۸).

«دنيس راس»، سیاستمدار کهنه‌کار امریکایی، که در دوره‌های مختلف ریاست جمهوری از جمله باراک اوباما به عنوان مشاور فعالیت داشته است در مصاحبه با بخش انگلیسی نشریه عربستانی (مجله) مستقر در لندن، گفته است: به دلیل اقدامات قاسم سلیمانی، باید هزینه‌ها را برای ایران افزایش داد. واشنگتن باید جناح حسن روحانی رئیس جمهور فعلی ایران را تقویت و جناح قاسم سلیمانی را تضعیف کند (ماهنامه بسته خبری، آذر ۱۳۹۵: ۵۱).

علاوه بر مقامات ایالات متحده آمریکا، برخی از اندیشکده‌های امریکایی که در تنظیم راهبردهای سیاست خارجی و راهبردی آمریکا در منطقه غرب آسیا تأثیرگذارند به نقش سپاه پاسداران پرداخته‌اند؛ از جمله شورای آتلانتیک^۱ نیز در نشستی که سال جاری برگزار کرد به بررسی توان موشکی ایران پرداخت و آن را تهدیدی برای آمریکا و کشورهای منطقه دانست (همان: ۶۰). شورای روابط خارجی آمریکا^۲ چهارمین اندیشکده برتر جهان در حوزه روابط بین‌الملل در سال ۲۰۱۳ (ماهنامه بسته خبری، تیر ۱۳۹۴: ۴۸) مدتی قبل در مطلبی با عنوان «سپاه چگونه قدرتمند است» به فعالیتهای سپاه پرداخته است. برخی از محورهای اصلی در آن مطلب به این شرح است:

«سپاه در زمانهای مختلف، مهمترین نیروی نظامی در خاورمیانه توسط رسانه‌ها، و مهمترین نیروی حفظ نظام جمهوری اسلامی ایران تلقی می‌شود. سپاه در خط مقدم مقابله با آمریکا در منطقه قرار دارد. وی معتقد است آمریکا در خاورمیانه، قدرت از پا درآمده‌ای است. دستگیری ملوانان امریکایی توسط نیروهای دریایی سپاه، پیامی برای پادشاهان عربی حاشیه خلیج (فارس) است که آمریکا توانایی لازم برای ایجاد محدودیت در مقابل ایران را ندارد» (ماهنامه بسته خبری، آذر ۱۳۹۵: ۶).

1 - Atlantic Council
2 - Council on Foreign Relations

وزارت دفاع ایالات متحده در گزارش سالانه خود درباره توان نظامی ایران، که در ۹ ژوئن ۲۰۱۲ (۲۰ خرداد ۱۳۹۱) خطاب به سناتور «کارل لوین» رئیس کمیته خدمات نظامی سنای ایالات متحده ارائه شد درباره نیروی قدس سپاه می‌نویسد: «ایران، نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را در سال ۱۹۹۰ به منظور تأمین سلاح، تأمین مالی و آموزش شبه نظامی به گروه‌های افراطی تأسیس کرد. ما با درصد اطمینان زیاد ارزیابی کرده‌ایم که ایران در طول سه دهه گذشته شبکه حمایتی از عناصر عملیاتی تروریستی را ایجاد نموده است که قادر به هدف قرار دادن منافع امریکا و اسرائیل هستند. ما گمان می‌کنیم که این فعالیتها همچنان ادامه دارد. نیروهای غیر متعارف ایران تحت دکترین جنگ نامتقارن آن کشور آموزش می‌بینند و نشاندهنده نیرویی توانمند در دفاع از سرزمین ایران هستند (Department of Defense, 2012, p. 110).

نگاه مغرضانه مقامات امریکا علیه سپاه به تحریم و حملات لفظی ختم نمی‌شود؛ بلکه آنها پا را از این موارد فراتر گذارده و از ترور برخی از فرماندهان سپاه پاسداران سخن گفته‌اند؛ از جمله «روئل مارک گرچت» کارشناس سابق بخش خاورمیانه در سازمان اطلاعات مرکزی امریکا (سیا) و عضو بنیاد «دفاع از دموکراسیها» گفته است: «سپاه پاسداران ایران را نمی‌توان مرعوب کرد مگر اینکه اعضای آن را بکشیم». این مقام امریکایی به صراحت به نام سردار قاسم سلیمانی فرمانده نیروی قدس سپاه اشاره و تصریح کرد: «وی را باید بکشیم. قاسم سلیمانی بسیار سفر می‌کند... تکان بخورید... تلاش کنید او را بکشید». جمعی از نمایندگان کنگره امریکا نیز به دولت این کشور پیشنهاد کردند ترور مسئولان ایرانی را بویژه در نیروی قدس در دستور کار قرار دهد. «جک کین» رئیس سابق نیروی زمینی ارتش امریکا در جلسه استماع کنگره در این زمینه گفت: «چرا مسئولان ایرانی را نمی‌کشیم؟ چرا ما آنها را ترور نکنیم؟ نمی‌گویم اقدام نظامی کنیم؛ ولی عملیات ترور را پیشنهاد می‌کنم» (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۰).

در سال ۲۰۱۵ میلادی به دستور کنگره، ۱۳ بند خلاصه طبقه‌بندی نشده گزارش وزارت دفاع ایالات متحده درباره توان نظامی ایران در سال ۲۰۱۶ منتشر شد که در آن تصریح شده است:

«فعالیت‌های مخفیانه ایران همچنان ادامه دارد. نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ابزار کلیدی سیاست خارجی و نمایش قدرت ایران بویژه در عراق، سوریه، لبنان، بحرین و یمن باقی مانده است. این نیرو همچنان به تلاش‌های خود برای بهبود دسترسی در کشورهای خارجی و قابلیت‌های خود برای حمایت و اجرای حملات تروریستی به منظور حفاظت و یا پیشبرد منافع ایران ادامه می‌دهد (katzman,2016,p.5). در راهبرد امنیت ملی آمریکا در قرن ۲۱ و سند ۲۰۰۲ و ۲۰۰۶ کمیسیون امنیت ملی این کشور با صراحت نظام جمهوری اسلامی ایران مهمترین چالش آمریکا در ابتدای قرن ۲۱ معرفی شده است. استفاده از تعبیر و مفاهیمی از قبیل «ایران به عنوان کشور یاغی»، «ایران دشمن آزادی، عدالت و صلح» و «ایران مخالف روند صلح در خاورمیانه»، مبین نگاه خصمانه مقامات آمریکایی به جمهوری اسلامی ایران است (حبیبیان، ۱۳۹۲: ۱۰۴).

روش تحقیق

روش این پژوهش «تحلیل انتقادی گفتمان» است. تحلیل گفتمان راه عبور از لایه‌های سطحی زبان و رسیدن به لایه‌های زیرین آن است و از آنجا که زبان در گفتمان، محمل طرح ایدئولوژیهاست، هدف تحلیل گفتمان نشان دادن نقش‌های ناپیدا و پنهانی است که زبان در مناسبات قدرت بر عهده دارد (فرکلاف، ۱۹۹۲: ۹۹). تحلیل گفتمان شامل ساختمان زبان گفتار مانند گفت‌وگوها، مصاحبه‌ها، تفسیرها و سخنرانیهاست و تحلیل متن^۱ شامل ساختمان زبان نوشتار مانند مقاله‌ها، داستانها، گزارشها و غیره است. در تحلیل گفتمان صرفاً با عناصر نحوی و لغوی تشکیل‌دهنده جمله به‌عنوان عمده‌ترین مبنای تشریح معنا یعنی بافت متن سر و کار نداریم، بلکه فراتر از آن ما به عوامل برون زبانی یعنی بافت موقعیتی، فرهنگی و غیره می‌پردازیم. بنابراین تحلیل گفتمان، چگونگی تبلور و شکل‌گیری معنا و پیام واحدهای زبانی را در ارتباط با عوامل درون زبانی و عوامل برون زبانی (بافت اجتماعی، فرهنگی و موقعیتی) بررسی می‌کند (لطفی پورساعدی، ۱۳۷۲: ۱۰)؛ لذا این تحقیق به لحاظ ماهیت و روش جزو تحقیقات کیفی است. یافته‌ها و نتایج این تحقیق علمی علاوه بر اینکه ماهیت گفتمان ایالات

1 - text analysis

متحده را (از طریق تحلیل گفتمان شبکه صدای آمریکا)، در برابر سپاه و روندهای آن در حوزه‌های برونمرزی و دفاعی به نمایش می‌گذارد، سوژه‌های تصویرسازی و بازنمایی سپاه را نیز نشان می‌دهد و این برای اتاقهای فکر و کارگزاران عملیات روانی و فرماندهان و مسئولان نیروهای مسلح و مدیران سیاست خارجی و رسانه‌ای کشور می‌تواند مؤثر، کاربردی و سودمند باشد و بنابراین به لحاظ هدف، تحقیق در زمره تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد.

۱- جامعه آماری

شامل کل برنامه‌های تصویری و اخبار شبکه صدای آمریکا درباره سپاه پاسداران در بازه زمانی سالهای ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ میلادی است.

۲- شیوه نمونه‌گیری

نمونه‌گیری از نوع غیر تصادفی هدفمند است. چون روش تحقیق، تحلیل گفتمان انتقادی است که معتقد است هیچ انتخابی بدون پیشفرض صورت نمی‌گیرد و این پیشفرضها است که منطق‌گزینش داده‌های رسانه‌ای را رقم می‌زند. از این رو روش نمونه‌گیری بر خلاف نمونه‌گیریهای کمی است. در تحقیقات کمی تأکید می‌شود تا نمونه‌گیری هرچه بیشتر جنبه احتمالی و تصادفی داشته باشد تا از این طریق نمونه نماینده جامعه مورد مطالعه انتخاب شود تا امکان تعمیم نتایج فراهم آید؛ اما در تحقیقات کیفی بویژه در تحلیل گفتمان انتقادی به‌عنوان روش کار این تحقیق، هر فرد و موضوع آزمودنی ویژگیهای منحصر به فرد خود را دارد و امکان انتخاب تصادفی (بدون پیش فرض) و تعمیم نتایج منتفی است. در مواردی هم که نیت تعمیم باشد، این نیت از رهگذر بررسی سوژه‌ها و موارد نوعی برآورده می‌شود. در واقع در روش پژوهش کیفی تحلیل گفتمان انتقادی، اغلب به نمونه‌های کم بسنده می‌شود (سلیمانی، ۱۳۹۴: ۱۱۹).

۳- حجم نمونه

از میان جامعه آماری، یازده برنامه و گزارش خبری - تحلیلی که به قدرت دفاعی سپاه و روندهای آن در حوزه فراملی پرداخته است به صورت هدفمند و غیر تصادفی گزینش شده که به این شرح است:

جدول ۱: حجم نمونه‌های گزینش شده

تاریخ پخش	عنوان	نوع برنامه
۹۶/۳/۲۸	حمله موشکی سپاه پاسداران به شرق سوریه از داخل خاک ایران	گزارش خبری - تحلیلی
۹۶/۳/۲۹	دفاع مقامهای دولت ایران از حمله موشکی سپاه به «مواضع داعش» در سوریه	گزارش خبری - تحلیلی
۹۶/۳/۱۷	پرزیدنت ترامپ: برای قربانیان حمله تروریستی ایران دعا می‌کنم. حامیان تروریسم خود قربانی آن می‌شوند.	گزارش خبری - تحلیلی
۹۶/۴/۲	پشت پرده عملیات تروریستی در تهران و حملات موشکی ایران به سوریه	برنامه زنده تصویری صفحه آخر
۹۶/۳/۱۶	راهکارهای سپاه پاسداران در رابطه با دولت روحانی	برنامه زنده تصویری افق نو
۹۳/۶/۲۹	تحریمهای جدید کنگره آمریکا علیه برنامه موشکی ایران و حمایتش از تروریسم	برنامه زنده تصویری افق نو
۹۶/۱/۱۰	بررسی موشکهای بالستیک سپاه و تحریمهای ایران در کمیته امور خارجه مجلس نمایندگان آمریکا	گزارش خبری - تحلیلی
۹۶/۴/۲۴	نظامیان امریکایی پس از شکست داعش تا برقراری ثبات در عراق می‌مانند.	گزارش خبری - تحلیلی
۹۶/۴/۲۲	شورای امنیت: ایران و کشورهای ۵+۱ به تعهدات خود پایبند مانده‌اند.	گزارش خبری - تحلیلی
۹۶/۴/۲۰	فشار بر مردم ایران آنها را با حکومت بدون محبوبیتشان متحد می‌کند.	گزارش خبری - تحلیلی
۹۶/۱/۳۰	آسیب شناسی مداخله نظامی ایران در سوریه	برنامه زنده تصویری افق نو

۴- روش و ابزار گردآوری اطلاعات

روش گردآوری اطلاعات ترکیبی است؛ یعنی برای ارائه و تعریف مفاهیم و پیوند میان بازنمایی، گفتمان و ژئوپلیتیک از روش کتابخانه‌ای با ابزار فیش برداری استفاده شده است. در مرحله بعد اطلاعات و داده‌ها برای تحلیل گفتمان شبکه صدای آمریکا از طریق رصد و بازیابی برنامه‌های تصویری پخش شده توسط شبکه صدای آمریکا و دریافت اخبار و گزارشهای خبری - تحلیلی در پایگاه اطلاع رسانی این رسانه به دست آمده است.

سپاه پاسداران به مثابه بازیگر ژئوپلیتیک

پیش از ارائه یافته‌های تحلیل گفتمان شبکه صدای آمریکا و شناخت بازنمایی ژئوپلیتیکی این رسانه از سپاه، ابتدا لازم است سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به مثابه بازیگر ژئوپلیتیک تبیین شود که این امر از سه جهت قابل ارائه است:

۱- ماهیت ژئوپلیتیکی سپاه

سپاه پاسداران اگرچه نیروی ملی است، از لحاظ ماهیت نه تنها در دولت ملی نمی‌گنجد، بلکه حوزه نفوذ و تأثیرگذاری آن فراتر از مرزهای سیاسی و قلمرو سرزمینی ایران است. ذات

ژئوپلیتیک نیز فراتر از مرزهای سیاسی مطرح می‌شود. سپاه بر اساس قانون اساسی، مدافع و پاسدار انقلابی است که ماهیت و سرشت فراملی با آرمانهای جهانی دارد. بنابراین برخلاف دیگر نیروهای مسلح که صرفاً مأموریت دفاع از کوی و برزن و تمامیت ارضی کشور را عهده‌دار هستند، سپاه بر اساس رسالت و جایگاهی که قانون اساسی به آن داده است، خود را به حمایت از جنبش‌ها و نهضت‌های اسلامی و آزادیخواهانه در سراسر جهان ملزم می‌داند. در اصول متعددی در قانون اساسی به حمایت از مستضعفین منطقه تحت عناوین و کلمات مختلف اشاره شده است. در اصل سوم قانون اساسی آمده است: «دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد» که در بند ۱۶ این اصل «تنظیم سیاست خارجی کشور بر اساس معیارهای اسلام، تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمانان و حمایت بی‌دریغ از مستضعفان جهان» ذکر شده است. اصل ۱۵۴ نیز اشعار می‌دارد: «جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود می‌داند و استقلال، آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می‌شناسد؛ بنابراین در عین خودداری کامل از هرگونه دخالت در امور داخلی ملتهای دیگر از مبارزه حق‌طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت می‌کند». بنابراین اقدامات نیروی قدس [به عنوان بازوی فرامرزی سپاه پاسداران]، کاملاً بر قانون اساسی مبتنی است (رضایی، ۱۳۹۶: ۲۵۳) و سپاه به لحاظ ماهیت از آنجا که در قلمرو ژئوپلیتیکی انقلاب اسلامی عمل می‌کند و در توسعه و صدور معنوی انقلاب اسلامی مؤثر است، بازیگری ژئوپلیتیک قلمداد می‌شود.

۲- ساختار سپاه، محرک بازیگری ژئوپلیتیکی سپاه

ساختار سپاه پاسداران از طریق نیروی قدس، توان بازیگری در محیط منطقه را به این نهاد بخشیده است. نیروی قدس در وضعیتی در منطقه غرب آسیا بویژه حوزه ژئوپلیتیکی غرب ایران تا شمال آفریقا فعال است که این منطقه، محل رقابتهای ژئواستراتژیک و ژئوپلیتیک قدرتهای فرامنطقه‌ای و منطقه‌ای است و سپاه پاسداران کاملاً در جهت مقابله با منافع راهبردی

و اهداف راهبردی دولت ایالات متحده در منطقه عمل می‌کند و به‌عنوان یک متغیر در رقابتهای ژئواستراتژیک قدرتهای جهانی تأثیرگذار است.

۳- کارکردهای ژئوپلیتیکی سپاه پاسداران

هر دولت - ملتی که قدرت داشته باشد برای خودش حوزه نفوذ و قلمرو ژئوپلیتیکی تعیین می‌کند. جمهوری اسلامی ایران در موقعیتی از سقوط بغداد و دمشق جلوگیری کرده و نفوذ سیاسی خود را از عراق، سوریه، لبنان، فلسطین به مدیترانه رسانده است که منافع راهبردی قدرتهای جهانی و منطقه‌ای با توسعه نفوذ سیاسی انقلاب اسلامی به صورت آشکار در تضاد قرار دارد.

حوزه نفوذ معنوی انقلاب اسلامی در پی نقش‌آفرینی سپاه در منطقه روز به روز در حال گسترش است؛ به‌عنوان مثال زمانی که در ۱۳ تیرماه ۱۳۹۳ ابوبکر بغدادی در مسجد بزرگ «الدوله» موصل خود را خلیفه مسلمین اعلام کرد و هنگامی که شهر سنجان در ۱۱ و ۱۲ مرداد ماه ۱۳۹۳ به تسلط داعش درآمد و هزاران مرد سنجاری کشته، و پنج هزار نفر از جمله چهار هزار زن و کودک در سنجان توسط داعش به گروگان گرفته شدند، کمتر تحلیلگری پیش‌بینی می‌کرد که بغداد و سلیمانیه نیز در روزهای بعد به دست عوامل این گروه فتح نگردد؛ اما نه بغداد و نه سلیمانیه به دست داعش نیفتاد؛ چرا که نیروی قدس با طراحی طرحی فوری و ترسیم کمربند امنیتی حول شهر بغداد و اعزام نیروهای خود به منطقه از یک سو و سازماندهی نیروهای عراقی از سوی دیگر، مانع سقوط شهر بغداد گردید. به‌علاوه سردار حاجی زاده فرمانده نیروی هوافضای سپاه در اظهارات خود در برنامه گفتگوی ویژه خبری که هیچ‌گاه تکذیب نکرد، اعلام کرد: «سردار قاسم سلیمانی با هفتاد نفر مانع اشغال کردستان عراق توسط داعش شد» (رضایی، ۱۳۹۶: ۲۳۵).

نقش سپاه در پیروزیهای جبهه مقاومت از جمله موصل نیز مورد تأیید و اذعان ناظران و تحلیلگران مستقل قرار دارد. این نقش‌آفرینی باعث افزایش نفوذ معنوی و وزن ژئوپلیتیکی و قدرت ایران در منطقه شده است. افزایش قدرت و منزلت ژئوپلیتیکی کشورها برای آنها قدرت، قلمرو تأثیرگذاری و حوزه نفوذ بیشتری را در ابعاد مختلف اقتصادی، فرهنگی،

اجتماعی و سیاسی در مقیاسهای منطقه‌ای، قاره‌ای و جهانی به‌همراه خواهد داشت. در سوریه نیز ماجرا چنین است. سپاه پاسداران به‌عنوان بازیگر اصلی محور مقاومت در سوریه در حال نقش‌آفرینی است. در موقعیتی سپاه از نظام سیاسی سوریه حمایت می‌کند که کنشهای متقابل سه حوزه جغرافیا، قدرت و سیاست، موجب شکل‌گیری رقابتهای راهبردی بین‌المللی برای مدیریت حوادث داخلی این کشور شده است. همجواری این کشور با رژیم صهیونیستی و نقشی که سوریه در انتقال کمکهای ایران به حزب‌الله لبنان ایفا می‌کند، مهمترین بنیاد ژئوپلیتیکی این کشور را شکل می‌دهد. در چنین حالتی ائتلاف به اصطلاح ضد تروریستی، در تلاش است اقدامات سپاه در منطقه را در راستای دخالت ایران در امور داخلی و طراحی برای افزایش قدرت شیعیان بازنمایی کند. ریشه و چرایی این بازنمایی نیز در نامه نمایندگان کنگره ایالات متحده به رئیس‌جمهوری سابق امریکا قابل مشاهده است:

«در زمان کنونی که سپاه از هیچ اقدامی برای سرکوب مخالفان بشار اسد فروگذاری نمی‌کند، نمی‌توان درباره آن سکوت کرد. امریکا باید از تمام امکانات لازم برای جلوگیری از نفوذ ایران در سوریه استفاده کند» (خبرگزاری مهر به نقل از پایگاه اینترنتی کنگره آمریکا، ۹۴/۷/۲۹).

این در وضعیتی است که ایالات متحده امریکا سعی کرده است با استفاده از فرصت ناشی از فروپاشی شوروی، ضمن حفظ و تقویت حوزه نفوذ خود در مناطق حساس جهان (اروپا، شرق آسیا، خلیج فارس و غرب آسیا)، آن را به مناطق دیگر گسترش دهد و با دائمی ساختن سلطه خود بر این مناطق از ظهور هر چالش جهانی جدید جلوگیری، و جایگاه خود را به عنوان رهبر جهان تضمین کند (برژینسکی، ۱۳۸۳).

سپاه پاسداران بازیگری است که محاسبات و حوزه نفوذ، تأثیرگذاری و اعمال قدرت بازیگران جهانی را در منطقه با چالش جدی روبه‌رو ساخته و قلمرو ژئوپلیتیکی انقلاب اسلامی را توسعه داده است. حفظ نظام سیاسی سوریه و عراق، محور ژئواستراتژیک ایران، عراق، سوریه، لبنان، فلسطین و مدیترانه را زنده و فعال نگه می‌دارد. فعال بودن این محور ژئواستراتژیک نیز در کارایی امنیت‌بخش حوزه‌های ژئوپلیتیکی مجاور ایران نقش مؤثر و تعیین‌کننده دارد و فرایند سیاسی این حوزه‌ها را تقویت می‌کند. محور گفتمان این محور

ژئواستراتژیک بر مبنای مبارزه با سلطه‌ای است که دولت امریکا آن را در چارچوب منافع راهبردی خود قلمداد می‌کند. در این رابطه هنری کسینجر وزیر امور خارجه و مشاور پیشین امنیت ملی امریکا در مقاله‌ای با عنوان «هرج و مرج و نظم در جهان در حال تغییر» درباره نقش آینده ایران در [غرب آسیا] به رئیس جمهور ایالات متحده هشدار داده است. نگاه وی نسبت به منطقه غرب آسیا بروشنی گویای منافع راهبردی امریکا و رقابت ژئوپلیتیکی این کشور با ایران است.

وی خطاب به دونالد ترامپ هشدار داده است که «در صورت شکست داعش، ایران نباید جای خالی این گروه را در سرزمینهای آزاد شده پر کند. وزیر خارجه پیشین امریکا با اشاره به آزادی مناطق شمالی عراق و پیشروی ارتش سوریه به سمت مناطق تحت تصرف داعش می‌نویسد در چنین حالتی «ایران نباید به امپراتوری در خاورمیانه تبدیل شود» (یورونیوز، ۲۰۱۷).

۴- کارکرد ژئوپلیتیکی سیاه در خلیج فارس و تنگه هرمز

تنگه هرمز یکی از سه منطقه حیاتی ایران به‌شمار می‌رود (صفوی، خبرگزاری مهر، ۱۳۹۰). تنگه هرمز به‌عنوان یک عامل جغرافیایی، نقش راهبردی دارد که بر مسائل اقتصادی، ارتباطی و نظامی جهان تأثیر می‌گذارد. در واقع تنگه و مسائل آن بازتاب جهانی دارد و این نقش از گذشته‌های تاریخی همچنان تداوم داشته و دارد و در آینده نیز به دلیل پایداری ارزشهای ژئواستراتژیک و نیز پایداری نسبی ارزشهای ارتباطی و اقتصادی تنگه هرمز بویژه هنگامی که امنیت در منطقه خلیج فارس برقرار باشد، تداوم خواهد داشت. تداوم نقش راهبردی تنگه هرمز، باعث تداوم رقابت قدرتهای جهانی برای کنترل و تسلط بر آن خواهد شد و این امر در سرنوشت سیاسی و اقتصادی و نظامی کشورهای ساحلی تنگه تأثیر خواهد گذاشت (حافظ‌نیا، ۱۳۹۰: ۵۰۰). تنگه‌ها و گذرگاه‌های طبیعی دریایی، موقعیت‌هایی هستند که هم در قدرت ملی و سیاست خارجی کشورها تأثیر دارند و هم در راهبرد نظامی بری و بحری مورد توجه قرار می‌گیرند. در نتیجه ژئوپلیتیک و ژئواستراتژی در آنها با هم هماهنگ و منطبق می‌شود. این

موقعیت‌ها به کشور مجاور امکان می‌دهد تا رفت و آمد در آنها را کنترل کنند و به همین دلیل دارای ارزش ژئواستراتژیکی است (عزتی، ۱۳۶۴: ۳۸).

از سال ۱۳۸۶ مأموریت تأمین امنیت در خلیج فارس و تنگه هرمز به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی واگذار شد. امریکایی‌ها پس از اطلاع از این جابه‌جایی مأموریت در نیروهای مسلح ایران به نیروهای خود در منطقه دستور دادند که به شناورهای سپاه پاسداران نزدیک نشوند (صفوی، همشهری آنلاین، ۱۳۸۷).

در حالی سپاه پاسداران یکی از بازیگران مهم منطقه خلیج فارس و تنگه هرمز به‌شمار می‌رود که پیش‌بینی می‌شود با توجه به اهمیت نفت در قرن بیست و یکم و حیاتی بودن آن برای بقای سلطه دنیای صنعتی و در رأس آن امریکا، خلیج فارس همچنان کانون توجه این قدرتها و مرکز منازعات بین‌المللی باقی بماند (جعفری ولدانی، ۱۳۷۹: ۴۵)؛ لذا اکنون این منطقه، ژئواستراتژیکی و ژئوپلیتیکی است و در تحولات آینده نیز نقش محوری خود را به‌عنوان کانون توجهات راهبردی و هارتلند مناطق راهبردی جهان حفظ خواهد کرد (مینایی، ۱۳۸۶: ۱۴۸). بنابراین سپاه پاسداران به نمایندگی از جمهوری اسلامی ایران، یک طرف هرگونه تحول ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک در منطقه است و «اگر در این منطقه عملیات نظامی صورت بگیرد، موقعیت ایران به‌گونه‌ای است که می‌تواند به بهترین صورت به عملیات تأخیری دست بزند و منافع قدرتهای بزرگ را به گونه‌های مختلف به خطر اندازد» (مینایی، ۱۳۸۶: ۱۴۸).

مقاله سازی و تحلیل یافته‌ها

یکی از مراحل اساسی در تحلیل گفتمان، عملیاتی کردن مباحث نظری یا به‌عبارتی تعیین متغیرها برای تحقیق است. مسئله اصلی این است که تحلیل گفتمان چگونه ادعاهای نظری خود را به ابزارها و روشهای تحلیلی میسر می‌سازد؟ از آنجا که این پژوهش با استفاده از دیدگاه‌های «نورمن فرکلایف» و «تئون ون دایک» و «حسن بشیر» سامان یافته است، متغیرها و مقولات آنها برای تحلیل گفتمان نمونه‌های انتخاب‌شده به‌کار گرفته شده است که عبارت است از: «واژگان، انگاره‌سازی، پیشفرضها، قطب‌بندی، بزرگنمایی و اغراق و دلالت‌های ضمنی». در

ادامه متن‌های نمونه براساس این مقولات مورد بررسی قرار گرفته است. آنچه که در ادامه می‌آید بخشی از یافته‌های تحقیق است:

۱- واژگان

تحلیلگر در این مقوله، واژگان کانونی را که تکیه‌گاه متن به‌شمار می‌آورد، همراه با کارکرد آنها در متن مورد ارزیابی قرار می‌دهد؛ برای مثال واژه‌هایی مثل «دوست، همکار، متحد» جزء واژه‌های سفید و مثبت و واژه‌هایی مانند دشمن و مخالف، جزء واژگان منفی و سیاه به‌شمار می‌رود (بشیر و همکاران، ۱۳۸۸). به لحاظ سنتی، شناخته‌شده‌ترین راه مطالعه ایدئولوژی و زبان، تحلیل اقلام واژگانی است؛ چرا که واژه‌پردازی قلمروی عمده و شناخته‌شده بیان و اقتناع ایدئولوژیک است (ون دایک، ۱۳۸۲: ۴۴۲). واژگان استفاده شده در برنامه‌ها و گزارشهای خبری - تحلیلی بررسی شده، عموماً منفی همراه با صورت‌بندی افراطی بوده است.

۲- قطب بندی^۱ یا قطبی سازی

افکار می‌تواند به شکل الگوی ایدئولوژیکی که باورها و کنشها را در دو قطب متضاد قرار می‌دهد، ساماندهی شود. درون گروه «ما» و بیرون گروه «دیگران»، ایدئولوژی قطبی‌سازی، مبنای قضاوت برای دسته‌بندی باورها و افراد قرار می‌گیرد (معمدنژاد و همکاران، ۱۳۸۵: ۲۷). در گفتمان سیاسی، گفتمان قدرتمندتر، مدام حوزه خود را گسترده‌تر و قلمرو دیگری را محدودتر می‌کند (فرکلاف، ۱۳۷۹: ۱۷۱)؛ برای مثال استفاده از ضمیر «ما» نشانگر این است که نویسنده/گوینده/مصاحبه‌گر خود را نماینده جمعی می‌داند و برعکس، استفاده از ضمیر «آنها» یا «ایشان» یا «شما» بیانگر خط فاصل میان گوینده/نویسنده با دیگران و تأکید او بر غیریت‌سازی است (بشیر، ۱۳۸۹). در برنامه‌های بررسی شده، شبکه صدای امریکا در چارچوب این سیاست کلی دولت ایالات متحده با به‌کارگیری ضمیر «ما»، تلاش می‌کند خود را نماینده مردم ایران بداند و با حکومت ایران و سپاه پاسداران غیریت‌سازی کند. این غیریت‌سازی را نیز با توصیف حکومت و نظام سیاسی ایران به عنوان «رژیم» تشدید کرده است.

۳- پیامهای ضمنی (پنهان)

شناخت دلالت‌های ضمنی در مرحله تفسیر متن به تحلیلگر کمک می‌کند تا با بهره‌گیری از دانش زبانی نشان دهد که فلان جمله یا گزاره، حاوی کدام معنای ضمنی یا ناآشکار است و نویسنده یا گوینده از به‌کار بردن آن، چه قصد و نیتی داشته است و کاربرد این دلالت‌ها، کدام معنای یا پیام‌ها را در پی دارد (فرقانی، ۱۳۸۲: ۴۹). در این تحقیق مشخص شد «انزوای ایران در منطقه و جهان، حمایت سپاه از تروریسم و ناکارآمدی قدرت نظامی و موشکی ایران» به عنوان پیام‌های ضمنی به مخاطبان ارائه شده و از آنجا که از ارائه شفاف و آشکار این انگاره‌ها خودداری کرده است در پیشگاه مخاطبان به جانبداری کمتری محکوم می‌شود و در نتیجه ظرفیت پذیرش و تأثیرگذاری پیام خود را افزایش داده است.

۴- پیشفرضها^۱

پیشفرضها، افکار قالب و پیشداوریها، زیرساخت استدلال و استنتاج نویسنده یا گوینده را شکل می‌دهد (فرکلاف، ۱۳۷۹: ۲۳۰). پیشفرضها، مفروضات ذهنی است که مسلم فرض می‌شود و بر قضاوت و داوری فرد و تعریف و مفهوم‌سازی او از واقعیت، تأثیر می‌گذارد (معمدنژاد و همکاران، ۱۳۸۵: ۲۱). بازنمایی شبکه صدای امریکا با ارائه پیشفرضهای منفی تولید شده است. «مداخله سپاه پاسداران در سوریه، عراق و یمن، ماجراجویی موشکی سپاه، حمایت سپاه و ایران از تروریسم» از جمله پیشفرضهایی است که با وابستگی ایدئولوژیک در گفتمان سیاسی ایالات متحده و شبکه صدای امریکا به صورت مفروضات ذهنی و افکار قالب ارائه شده است که ناخودآگاه، همراهی و پذیرش پیام گفتمان را برای مخاطبان در پی دارد.

۵- اغراق و بزرگنمایی^۲

بر مبنای مربع ایدئولوژیک^۳، این عنصرگفتمانی با بزرگنمایی ضعفهای دیگری و اغراق در نقاط قوت خود همراه است و ن دایک (۱۳۸۲: ۱۴۱). در این تحقیق مشخص شد ارزشها و نگاه ایالات متحده و انگیزه‌های به اصطلاح ضد تروریستی در روندهای این کشور بویژه در

---

1 - Presuppositions
2 - Hyperbole
3 - Ideological Square

منطقه غرب آسیا مورد تأکید و بزرگنمایی قرار گرفته و در مقابل، نقش سازنده سپاه پاسداران در مبارزه با تروریسم در منطقه، که مورد اذعان مقامات عراق و سوریه و ناظران بین‌المللی است، ناگفته مانده است. هم‌چنین گفتمان این رسانه، نقش ایالات متحده را در حمایت از تروریسم و گروه‌های تکفیری و تروریستی نیز ناگفته گذاشته است.

۶- انگاره‌سازی

انگاره‌سازی یا تصویرسازی مجموعه تصاویری است که ما در مغز و ذهنمان از واقعیت و ابعاد مختلف آن داریم که همه آنها با یکدیگر در ارتباط است و بر هم تأثیر می‌گذارد. تغییر هر انگاره در مغز ما گاه به تغییر تصورات ما از اشیا، افراد و پدیده‌های دیگر منجر می‌شود و حالت تعادلی یا غیر تعادلی ایجاد می‌کند (مولانا، ۱۳۸۰). انگاره‌سازی رسانه همان چیزی است که ما را به درک کیفیت تأثیرگذاری رسانه‌ها بر مخاطبان و نگرشها و ادراک آنها از رویدادها رهنمون می‌سازد (حبیبیان، ۱۳۹۲: ۷۴). انگاره‌سازی همواره یکی از شیوه‌های رایج عملیات روانی نظام رسانه‌ای غرب برای منزوی کردن ایران بوده است (جنیدی، ۱۳۹۳: ۱۱۴). اینکه برنامه موشکی سپاه پاسداران بر خلاف قوانین بین‌المللی و در جهت بی‌ثباتی و ناامنی محیط منطقه‌ای و جهانی است، توسط شبکه صدای امریکا بارها انگاره‌سازی شده است.

۷- توصیفها^۱

حال باید به سطوح توالی استدلالی گزاره‌ها پردازیم. رویدادها می‌تواند در سطوح متفاوتی از عام و خاص بودن و با یک یا چند گزاره در هر سطح، دیده شود (ون دایک، ۱۹۷۷). اگر مربع ایدئولوژیک را به این پدیده اعمال کنیم، باید انتظار داشت که احتمالاً «رفتار خوب» «ما» و «رفتار بد» «آنها»، در سطحی پایین‌تر، خاص‌تر و با گزاره‌های مفصل‌تر توصیف شود. برعکس، این وضعیت برای رفتار بد «ما» و رفتار خوب «آنها» صحیح است. این رفتار اگر هم توصیف شود به صورت عام، انتزاعی، با اصطلاحات دور از ذهن و بدون ذکر جزئیات توصیف خواهد شد؛ همان‌طور که برنامه‌های موشکی سپاه با عنوان موشک‌پرانی توصیف شده است و با این

توصیف، علاوه بر تنزل اقتدار موشکی ایران در عملیات ليله‌القدر، تلاش می‌کند اجرای آن را فاقد فکر و قوه عاقله و نتایج مطلوب بازنمایی کند.

بر اساس این مقولات و شاخصها، نمونه‌های انتخاب شده از برنامه‌های تصویری و گزارشهای خبری تحلیلی شبکه صدای آمریکا، مورد تحلیل گفتمان انتقادی قرار گرفته که یافته‌های آن در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: یافته‌های تحلیل گفتمان

یافته‌ها	شاخصها
طیف واژگان مورد استفاده منفی است؛ مانند: تهدید، مداخلات، تحریک‌آمیز، بی‌ثبات کننده، ماجراجویی موشکی، تروریسم، شرارت، خشونت، افراط‌گرایی، جنگ قدرت، موشک‌پرانی، تهدید جهانی، نقش زبانبار و بی‌ثبات کننده، تروریسم، شبه نظامیان، فقر و بیکاری، ترور و...	واژگان
برنامه موشکی سپاه تهدیدی برای منطقه است. برنامه موشکی سپاه بر خلاف قوانین بین‌المللی است. اقدامات نظامی ایران تحریک‌آمیز و عامل بی‌ثباتی است. دوستی دولتهای غربی و منطقه با مردم ایران و نگرانی آنها از برنامه‌های موشکی ایران، ناموفق بودن عملیات موشکی سپاه، عدم صداقت سپاه در بیان اهداف و دلایل حمله موشکی به دبروازور؛ اختلاف و تنش میان مسئولان کشور؛ مشکوک بودن حوادث تروریستی در تهران و احتمال پیوند آن با حاکمیت ایران؛ قدرت سپاه پاسداران در برابر دولت قرار دارد. واگرایی دولت و سپاه؛ انزوای سپاه در ساختار سیاسی کشور و در میان مردم؛ نقض حقوق بشر در ایران؛ تلاش ایران برای نفوذ نامشروع در عراق؛ سپاه مانند القاعده و طالبان است. سپاه تهدیدی جهانی است. ایران در بی‌ثبات‌سازی منطقه نقش دارد. سپاه عامل ترور رفیق حریری بوده است. رفتار ایران با قوانین بین‌المللی مغایر است. پرتاب موشک توسط سپاه غیر قانونی است. کمک مستشاری سپاه در سوریه، مداخله نظامی است. حضور ایران در جنگ سوریه از کمک مستشاری فراتر است. ایران در کمک به سوریه اهداف دیگری غیر از آنچه بیان می‌کند دنبال می‌نماید. وضعیت اقتصادی کشور بحرانی است. کمک ایران به سوریه بر خلاف منافع ملی واقعی است. ایران مردم خود را در رابطه با سوریه بازی داده است.	انگاره سازی
ایران در حال مداخله در سوریه و عراق و منطقه است. ایران به دنبال ماجراجویی موشکی است. فشارهای فزاینده بین‌المللی علیه سپاه، ایران حامی تروریسم است. دولت حسن روحانی به دنبال رفع مشکلات کشور است. نارضایتی مردم ایران از حکومت، رفتارهای ایران در منطقه تهاجمی است. همکاری موشکی میان سپاه و روسیه، ماهیت سپاه تروریستی است. ارتش آمریکا به دنبال شکست داعش است. دخالت ایران در طرح ترور سفیر عربستان در آمریکا	پیشفرض
دولت آمریکا، اظهارات ترامپ رئیس جمهور آمریکا، قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل، اظهارات انگل، گزارشهای اسرائیل از حمله موشکی سپاه، اظهارات بنیامین نتنیاهاو، اطلاعیه سپاه پاسداران، سخنرانی رئیس جمهور ایران، سخنرانی ترامپ، نقل قول از سرهنگ هما سعید مدیر برنامه خاورمیانه در انستیتوی صلح در واشنگتن - نیکی هیلی سفیر آمریکا در سازمان ملل متحد - وزیر دفاع آمریکا و وزارت خارجه ایران در مورد کمکهای انسانی ایران به سوریه	ارجاع
اختلافات در ایران، هزینه زیاد حمایت ایران از سوریه، مقابله آمریکا با تروریسم	اغراق و بزرگنمایی
عملیات موشکی سپاه در سوریه، موشک‌پرانی توصیف شده است. کمک ایران به سوریه بازی توصیف شده است.	توصیف
دوستی دولت آمریکا با مردم ایران	قطب بندی

ادامه جدول ۲: یافته‌های تحلیل گفتمان

شاخصها	یافته‌ها
دلالت‌های ضمنی	ایران بر خلاف قوانین بین‌المللی حرکت می‌کند. ایران از تروریسم حمایت می‌کند. مردم ایران زیر سایه خشونت و افراط‌گرایی زندگی می‌کنند. در صورتی که ایران به اقدامات تروریستی خود ادامه دهد با پاسخ سخت و مشابه روبه‌رو خواهد شد. حوادث تروریستی تهران ناشی از ترویج تروریسم از سوی ایران است. با ادعای اینکه از هفت موشک عملیات لیل‌القدر، پنج موشک هدف را گم کرده است، ایران قدرتمند نیست و نمی‌تواند اسرائیل را تهدید کند. مستشاران نظامی ایران برای هدفی غیر از دفاع از حرم در سوریه حضور دارند. در صورت قانونی شدن تحریم‌های جدید آمریکا از آنجا که بزرگترین فعال اقتصادی ایران سپاه است، اقتصاد کشور لطمه خواهد دید. تضعیف سپاه پاسداران برابر است با تقویت بخش خصوصی در کشور. برخوردار نبودن سپاه از عقبه و پایگاه مردمی، قدرت موشکی سپاه تهدید کشورهای منطقه است. نارضایتی کشورهای منطقه از قدرت موشکی سپاه، جمهوری اسلامی ایران در جهان منزوی است. ملت‌های منطقه با سیاست‌های ایالات متحده هماهنگ هستند. انزوای ایران در منطقه، سپاه عامل تروریسم در منطقه، نفوذ ایران در منطقه، ماهیت و آثار تروریستی دارد. انصارالله یمن و حزب‌الله لبنان عامل بی‌ثباتی در منطقه هستند. پول و هزینه‌ای که ایران برای کمک به سوریه می‌کند، باید در داخل کشور صرف شود. منافع ملی مورد نظر حاکمیت با منافع مردم ایران در تضاد است. ایران به مثابه بازی به دنبال اهداف دیگری در میدان سوریه است و با بی‌صدافتی عمل می‌کند.

نتیجه‌گیری

الف) رسانه‌ها با به‌کارگیری انواع شیوه‌ها و روش‌هایی که در این تحقیق به برخی از آنها پرداخته شد، تصویرپردازی و ذهنیت‌سازی می‌کنند. ادراک، ذهنیت و برداشت افکار عمومی نسبت به موضوعات و عناوین جهانی، عمود بر قرائت و روایتی است که رسانه‌ها از آنها ارائه می‌کنند. رسانه‌ها در این نبرد روایتها و قرائتها به عنصری گفتمان‌ساز تبدیل شده‌اند که دانش مسلط جوامع را تولید می‌کنند و با بازنمایی سیاست‌های فضایی، هژمون تصاویر و تعیین تهدیدات جغرافیایی در مناسبات و روابط قدرت، کسب قدرت و خلق بحرانها و رقابت‌های ژئوپلیتیکی اثرگذارند. اینها از جمله دلایلی است که رسانه‌ها را به عنوان عنصر ژئوپلیتیک در قلمرو منابع تولید قدرت، توزیع قدرت، مشروعیت‌بخشی به قدرت، حفظ قدرت و یا بالعکس قرار می‌دهد.

ب) کارکرد بازنماییها و تصویرسازیهای شبکه صدای آمریکا از سپاه پاسداران نیز چنین است. این رسانه در قالب راهبرد امنیت ملی و اهداف، سیاستها و ارزشهای جهانی و منطقه‌ای دولت ایالات متحده آمریکا به دنبال بازنمایی منفی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی است تا با ساختن نظامهای یادآوری کننده تعاریف و تصاویر منفی از سپاه، ادراک و دانش عمومی افکار

عمومی را بر اساس تصویر یا انگاره خود تولید و توزیع، و امنیت ملی، قدرت ملی، نفوذ منطقه‌ای و وزن ژئوپلیتیکی جمهوری اسلامی ایران را تضعیف کند؛ چرا که سپاه پاسداران جزئی از ساختار قدرت ملی و بازیگر دولتی از سمت نظام جمهوری اسلامی ایران مطرح می‌شود. شبکه صدای امریکا برای بازنمایی و ساختن این نظام‌های یادآوری کننده از واژگان منفی بهره برده است. واژگان، رمز هنجارها و ارزشها است. اخبار و برنامه‌های این شبکه با تولید برجسب‌هایی همچون «تهدید جهانی، حامی تروریسم، ماجراجو، افراط‌گرا، قدرت‌طلب، نقش زیانبار و بی‌ثبات کننده و...» سپاه پاسداران را به‌گونه‌ای منفی بازنمایی کرده است.

ج) شبکه صدای امریکا برای مشروعیت بخشیدن به بازنمایی‌های خود علیه سپاه به اظهارات، گزارشها و مطالبی ارجاع داده که تهدید بودن سپاه در منطقه و جهان را پررنگ دانسته است. در آن بخشهایی هم که به اظهارات فرماندهان سپاه ارجاع داده است با ترفندهایی نظیر تقطیع، کلی‌گویی و مبالغه، تلاش می‌کند از اعتبار آن بکاهد یا آن را دروغ و یا در جهت تأیید انگاره‌های خود به‌کار ببندد.

د) قطب‌بندی و قطبی‌سازی نیز از دیگر شاخصهای پرکاربرد گفتمان صدای امریکا است. این قطب‌بندیها می‌تواند مبنا و محور نگرش و ارزیابی مردم قرار بگیرد. گفتمانهای سیاسی، مدام حوزه خود را گسترده‌تر و قلمرو دیگری را محدودتر می‌کند. قطبی‌سازی گفتمان شرق شناسانه غربی در گفتمان سیاسی ایالات متحده موج می‌زند و شبکه صدای امریکا نیز با پیشفرضهای همان معرفت به نقش و کارکرد سپاه و ایران پرداخته است. شبکه صدای امریکا در چارچوب این سیاست کلی دولت ایالات متحده با به‌کارگیری ضمائم «ما»، تلاش می‌کند خود را نماینده مردم ایران بداند و با حکومت ایران و سپاه پاسداران غیریت‌سازی کند. این قطب‌بندی در چارچوب مربع ایدئولوژیک، که بر ویژگیها و رفتار خوب خود و رفتار بد آنها و تخفیف ویژگیهای خوب آنها و بزرگنمایی ویژگیها و خوبیهای ما تأکید دارد، انجام شده است؛ یعنی «خوب در برابر بد»، «غرب در برابر شرق و اسلام» و «ایالات متحده امریکا در برابر ایران و سپاه پاسداران». ریشه این تقسیم‌بندی ایدئولوژیک را باید در نابرابری و سلطه‌ای دانست که گفتمان سیاسی ایالات متحده از گذشته مملو از آن بوده است؛ به‌عنوان مثال چند روز پس از حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۰۱ میلادی، جرج دابلیو بوش رئیس جمهوری وقت

امریکا با جمله معروف «هر ملتی در هر جای دنیا باید تصمیم خود را بگیرد؛ یا طرف ما هستید یا طرف تروریست‌ها...» به یک غیریت‌سازی و قطب‌بندی جهانی دست زد و جهان را به دو طبقه «دوستان ما» و «دشمنان ما و حامیان تروریسم» تقسیم‌بندی کرد و مبنای آن را نیز مشارکت کشورها در جنگ علیه تروریسم به رهبری امریکا دانست. آن غیریت‌سازی و قطب‌بندی در جهان تأثیرات شگرفی بر جای گذاشت. شبکه صدای امریکا با قطب‌بندی و غیرت‌سازی با حکومت ایران، علاوه بر اینکه می‌خواهد در میان ملت ایران برای گفتمان سیاسی امریکا جایگاه و پشتوانه مردمی کسب کند، دولت و نظام سیاسی ایران را فاقد مشروعیت و عقبه راهبردی بازنمایی می‌کند.

ه) شبکه صدای امریکا با بازنمایی واگرایی میان دولت و سپاه، قصد دارد سپاه را بلوک قدرت در برابر دولت و ساختارهای اجرایی کشور نشان دهد و با این بازنمایی، تمام روندهای سپاه را در حوزه‌های سازندگی، اطلاعاتی و امنیتی در راستای کسب قدرت خود و در برابر دولت و با هدف انحصارطلبی نظامی بازنمایی سازد. سایر انگاره‌سازیه‌ها، پیشفرضها و دلالت‌های ضمنی گفتمان شبکه صدای امریکا در نمونه‌های تحلیل شده، روندهای سپاه را در حوزه‌های سازندگی نیز به صورت منفی، نامشروع، در مقابل بخش خصوصی و در راستای قدرت‌طلبی انحصاری سپاه بازنمایی کرده است.

و) در یافته‌های تحقیق مشخص شد که ارزشها و نگاه ایالات متحده و تلاشهای به اصطلاح ضد تروریستی در روندهای این کشور بویژه در منطقه غرب آسیا مورد تأکید و بزرگنمایی قرار گرفته و در مقابل، نقش سازنده سپاه پاسداران در مبارزه با تروریسم، که مورد اذعان مقامات عراق و سوریه و ناظران بین‌المللی است، ناگفته مانده است. هم‌چنین، «هزینه‌های زیاد حمایت ایران از سوریه، اختلافات داخلی، حضور سپاه در عرصه سازندگی و منفعت‌طلبی سپاه و فرماندهان آن» نیز در تصویرسازی شبکه صدای امریکا به اغراق و بزرگنمایی آغشته بوده است. این راهبرد کلی ایدئولوژیک در نمایش مثبت خود و نمایش منفی دیگران در گفتمان صدای امریکا در سطح محلی و توالی گزاره‌ها بارها به کار گرفته شده است. این ارزیابی و بازنمایی منفی رفتار دیگران (سپاه)، مبتنی بر گفتمان سیاسی، علائق ژئوپلیتیک و منافع ایالات متحده امریکا است؛ یعنی در موقعیتی که قدرت و نفوذ سیاسی و راهبردی و وزن

ژئوپلیتیکی جمهوری اسلامی ایران، منافع راهبردی ایالات متحده را در منطقه به چالش کشانده است، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در منظومه منافع سیاسی و راهبردی ایالات متحده امریکا باید به‌عنوان دشمن و تهدید جهانی و منطقه‌ای معرفی شود تا در نتیجه این «ایران هراسی» و «سپاه هراسی»، ادامه فروش صدها میلیارد دلار سلاح و تجهیزات ساخت امریکا به کشورهای عربی و نفوذ و تسلط این کشور بر فضاها و منابع جغرافیایی منطقه غرب آسیا، که ارزش راهبردی دارد، تضمین شود. بنابراین در راستای این هدف و اندیشه ژئوپلیتیکی است که دولت این کشور به بازنمایی منفی ایران و سپاه می‌پردازد.

ز) گفتمان‌ها برای تأثیرگذاری بیشتر و عدم صورت‌بندی افراطی و اتهام نسبت به سوگیری و جانبداری، اغلب در لابه لای گزاره‌ها، پیام‌ها و استدلال‌هایی را به صورت ضمنی ارائه می‌دهند که افکار عمومی را تحت تأثیر قرار داده و اقناع سازند. اساساً نظرهای ایدئولوژیک همیشه به صورت صریح بیان نمی‌شوند. بلکه اغلب به صورت تلویحی، پیش‌فرض شده، پنهان، انکار شده یا پذیرفته شده انگاشته می‌شوند. «انزوای ایران در منطقه و جهان، حمایت سپاه از تروریسم، پیامدهای منفی نفوذ سپاه در منطقه، تقابل و تضاد منافع سپاه با منافع ملی، ناکارآمدی و ضعف قدرت نظامی سپاه، فقدان عقبه مردمی و پایگاه اجتماعی سپاه و نارضایتی کشورهای منطقه از روندهای جاری سپاه» از جمله استدلال‌های ضمنی نهفته در گزاره‌های گفتمان شبکه صدای آمریکا بوده است.

بنابراین باید نتیجه گرفت که واژگان، انگاره‌ها و تصویرسازیها، پیامهای ضمنی، پیشفرضها، بزرگنماییها، توصیفها و دیگر مقولاتی که در تحلیل گفتمان شبکه صدای امریکا مورد تحلیل قرار گرفته در طرح و هدفی کلی، سپاه پاسداران را منفی بازنمایی کرده، و به‌طور خاص قدرت دفاعی سپاه را تهدید امنیت منطقه و جهان، و کارکردهای فرامرزی سپاه را مداخله در کشورهای منطقه و عامل گسترش تروریسم بازنمایی نموده و این بازنماییها دارای اهداف و پیامدهای ژئوپلیتیکی است. چون منطقه غرب آسیا محل درگیری و رقابت ژئواستراتژیک و ژئوپلیتیک قدرتهای جهانی و منطقه‌ای بویژه امریکا، روسیه، چین، هند، ایران، ترکیه و عربستان است، ایالات متحده امریکا برای تحقق اهداف ژئوپلیتیکی خود در این منطقه با تهدیدات جمهوری اسلامی ایران روبه‌رو است. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به‌عنوان یکی از اجزای

قدرت ملی ایران در تحولات امنیتی - نظامی منطقه غرب آسیا، منافع و تعلقات راهبردی ایالات متحده آمریکا را با چالش رویه‌رو می‌سازد و در جهت تشکیل «هژمون تعاونی» در منطقه عمل می‌کند. در چنین حالتی آمریکا باید تصاویر و قرائت خود را از ایران و سپاه روایت و آن را در افکار عمومی مسلط کند تا بتواند جهان و بویژه این منطقه راهبردی را بر اساس میل و اراده خود شکل بدهد. دقیقاً در چنین جایگاهی است که رسانه و بازنماییهای منفی علیه سپاه، ماهیت ژئوپلیتیکی می‌یابد و می‌تواند در گسترش حوزه نفوذ، در کسب قدرت، روابط قدرت و تسلط بر ارزشها، منابع و عوامل و فضاها، جغرافیایی، که ارزش راهبردی دارد، تأثیرگذار باشد و با سپاه هراسی و منزوی ساختن سپاه پاسداران در منطقه و تحریم آن، علاوه بر تضعیف قدرت و وزن ژئوپلیتیکی ایران، اهداف اقتصادی، سیاسی، نظامی، امنیتی و راهبردی دولت ایالات متحده آمریکا را در منطقه محقق سازد. در زیر برخی از اهداف و اندیشه‌های ژئوپلیتیکی بازنمایی سپاه پاسداران توسط گفتمان سیاسی ایالات متحده آمریکا ارائه شده است:

- جلوگیری از توسعه قلمرو ژئوپلیتیکی انقلاب اسلامی

- جلوگیری از نقش‌آفرینی سپاه پاسداران در سوریه، عراق و... در جهت تضعیف و ساقط کردن نظام سیاسی سوریه و تأمین منافع راهبردی آمریکا در منطقه از جمله تضمین امنیت رژیم صهیونیستی و قطع ارتباط ایران و حزب‌الله لبنان

- کاهش قدرت نفوذ انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی ایران

- جلوگیری از نزدیک شدن کشورهای منطقه شامل همسایگان و کشورهای پیرامون به

ایران

- مشروعیت بخشی به اعمال فشارهای سیاسی، اقتصادی و تهدیدات نظامی علیه ایران

- رونق بازار فروش سلاح و تجهیزات امریکایی به منطقه

- نفوذ و اعمال سلطه و حضور بیشتر در منطقه به‌عنوان قدرت حمایتگر

- تخریب چهره سپاه پاسداران و جمهوری اسلامی ایران در منطقه

- گسترش «سپاه‌هراسی» و «ایران‌هراسی» برای زمینه‌سازی حضور نظامی طولانی مدت

ایالات متحده آمریکا در منطقه

- ایجاد شکاف و واگرایی در جهان اسلام

- تضعیف قدرت ملی، نفوذ معنوی و وزن برتر ژئوپلیتیکی جمهوری اسلامی ایران در منطقه
- مدیریت تغییر و تحولات و گذار ژئوپلیتیکی در منطقه غرب آسیا
- جلوگیری از ایجاد کمربند ژئواستراتژیک پیرامون ایران و تثبیت محور ایران، عراق، سوریه، لبنان، فلسطین، مدیترانه
- جلوگیری از قدرت‌گیری و هژمون‌تعاونی منطقه ایران در مسائل عراق، سوریه و یمن
- گسترش حوزه نفوذ و تسلط ایالات متحده بر منابع عظیم نفت و گاز و انرژی منطقه
- تأمین راهبرد امنیت ملی ایالات متحده امریکا در برابر تهدیدات جمهوری اسلامی ایران علیه منافع این کشور در منطقه و جهان
- رقابت راهبردی امریکا با روسیه در مسائل جنوب غرب آسیا مانند جلوگیری از پیوند ایران و روسیه و حضور نظامی روسیه در کنار ایران و سوریه
- تأمین علائق ژئواستراتژیکی ایالات متحده امریکا برای حضور بیشتر نظامی، سیاسی، امنیتی و اقتصادی در منطقه غرب آسیا
- تأمین امنیت رژیم صهیونیستی و ایجاد کمربند امنیتی پیرامون این رژیم در برابر تهدیدات جمهوری اسلامی ایران، حزب الله لبنان و...

منابع

فارسی

- ۱ - بشیر، حسن؛ فرقانی، علی (۱۳۸۸). تحلیل گفتمان مصاحبه لری کینگ با رئیس جمهور ایران و مقایسه آن با سه رئیس جمهور دیگر. *مجله جهانی رسانه*. ش ۸: ۶۲ - ۳۳.
- ۲ - بشیر، حسن و همکاران (۱۳۸۹). *خبر؛ تحلیل شبکه‌ای و تحلیل گفتمان*. تهران: دانشگاه امام صادق(ع).
- ۳ - بسته خبری، ماهنامه معاونت روابط عمومی و انتشارات سپاه (تیر ۱۳۹۴). *بسته خبری*. ۸۰ صفحه.
- ۴ - بسته خبری، ماهنامه معاونت روابط عمومی و انتشارات سپاه (دی ۱۳۹۴). *بسته خبری*. ۷۲ صفحه.
- ۵ - بسته خبری، ماهنامه معاونت روابط عمومی و انتشارات سپاه (آبان ۱۳۹۵). *بسته خبری*. ۸۰ صفحه.
- ۶ - بسته خبری، ماهنامه معاونت روابط عمومی و انتشارات سپاه (آذر ۱۳۹۵). *بسته خبری*. ۸۰ صفحه.
- ۷ - بسته خبری، ماهنامه معاونت روابط عمومی و انتشارات سپاه (اسفند ۱۳۹۵). *بسته خبری*. ۹۶ صفحه.
- ۸ - برژینسکی، زبیگنیو (۱۳۸۳). *انتخاب: رهبری جهانی یا سلطه بر جهان*. ترجمه لطف‌الله مبثمی. تهران: نشر مهدیه.
- ۹ - پراتکانیس آنتونی، الیوت آرنسون (۱۳۷۹). *عصر تبلیغات، استفاده و سوء استفاده روزمره از اقناع*. ترجمه کاووس سیدامامی و محمدصادق عباسی. تهران: انتشارات سروش.
- ۱۰ - تاجیک، محمدرضا (۱۳۷۹). *گفتمان و تحلیل گفتمانی*. تهران: فرهنگ گفتمان.
- ۱۱ - جعفری ولدانی، اصغر (۱۳۷۹). *جایگاه خلیج فارس در نظام جدید جهانی ژئوپلیتیک خلیج فارس در آغاز هزاره جدید*. مجموعه مقالات یازدهمین همایش خلیج فارس. تهران.
- ۱۲ - جنیدی، رضا؛ احمدی‌پور، زهرا؛ حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۲). تبیین تصویرسازی ژئوپلیتیک؛ تصویرسازی ژئوپلیتیک ایالات متحده آمریکا از اتحاد جماهیر شوروی سابق در دوره جنگ سرد. *پژوهشنامه ایرانی سیاست بین‌الملل*. س ۲. ش ۱: ۴۹ - ۴۶.
- ۱۳ - جنیدی، رضا (۱۳۹۳). *تکنیک‌های عملیات روانی و شیوه‌های مقابله*. چ چهارم. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.

- ۱۴ - جنیدی، رضا (۱۳۹۶). *بازنمایی ژئوپلیتیکی اسلام و مسلمانان در غرب*. تهران: انتشارات مؤسسه امام خمینی(ره).
- ۱۵ - حبیبیان، محمدحسن (۱۳۹۲). *نقش شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان در عملیات روانی امریکا*. تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
- ۱۶ - حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۰). *نقش استراتژیک خلیج فارس و تنگه هرمز*. چ ششم. تهران: انتشارات سمت.
- ۱۷ - پاکپور، محمد (۱۳۹۵). *حراست از مرزهای غربی، شمال غرب و جنوب شرق در اختیار سپاه است*.
<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13951130000282>
- ۱۸ - جعفری، محمدعلی (۱۳۹۴). *حمایت قاطع و همه‌جانبه از مقاومت سوریه را وظیفه خود می‌دانیم*.
<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13940610000099>
- ۱۹ - جعفری، محمدعلی (۱۳۹۳). *آموزش مستضعفین منطقه توسط نیروی قدس سپاه*.
<http://www.farsnews.com/printable.php?nn=13930624001533>
- ۲۰ - خیرگزاری فارس (۱۳۹۰). *مسئولان ایرانی را ترور کنید*.
<http://www.farsnews.com/printable.php?nn=13900806000242>
- ۲۱ - صفوی، سید یحیی (۱۳۸۷). *امنیت خلیج فارس به سپاه واگذار شده است*.
<http://www.hamshahrionline.ir/details/63539>
- ۲۲ - خیرگزاری مهر (۱۳۹۴). *خشم جمهوریخواهان از نقش مشاوره‌ای ایران در سوریه*
mehrnews.com/news/2946034
- ۲۳ - رضایی، نیما (۱۳۹۶). *نقش نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در تحولات امنیتی - نظامی منطقه غرب آسیا*. رساله دکتری رشته روابط بین الملل. دانشگاه علامه طباطبائی.
- ۲۴ - سلیمانی، رضا؛ هراتی، محمدجواد (۱۳۹۴). *نظریه «بازنمایی» و انگاره‌های معنایی گفتمان رسانه‌ای امریکا از اسلام و ایران*. *جستارهای سیاسی معاصر*. پژوهشگاه مطالعات سیاسی و فرهنگی. س ششم. ش چهارم.
- ۲۵ - سروری زرگر، محمد (۱۳۸۹). *نظریه بازنمایی در مطالعات فرهنگی*. مرکز آموزش و پژوهش مؤسسه همشهری،
<http://www.hamshahrtraining.ir/news-3211.aspx>
- ۲۶ - سایت صدای امریکا، منشور صدای امریکا <https://ir.voanews.com/p/6135.html>. بازیابی شده در تاریخ ۲۵ اسفند ۱۳۹۵.
- ۲۷ - سایت اینترنتی العربیه (۱۴ آوریل ۲۰۱۱). نام ۳۲ مسئول ایرانی که در فهرست تحریم قرار گرفتند،
<http://www.alarabiya.net/articles/145401/14/04/2011.html> بازیابی شده در تاریخ ۱۵ تیرماه ۱۳۹۶.
- ۲۸ - سایت اینترنتی رادیو فردا (۸۹/۳/۲۷). *گسترش تحریم‌های امریکا علیه افراد و شرکتهای دولتی ایران*.
https://www.radiofarda.com/a/o2_us_adds_iranians_firms_blacklist/2073937.html بازیابی شده در تاریخ ۱۵ تیرماه ۱۳۹۶.

- ۲۹ - سایت اینترنتی بی‌بی‌سی فارسی (۹۰/۳/۱۹). امریکا، سپاه، بسیج و نیروی انتظامی ایران را تحریم کرد، http://www.bbc.com/persian/iran/110609/06/2011_u01_usa_iran_sanctio_ns_rights.shtml بازبایی شده در ۱۵ تیرماه ۱۳۹۶.
- ۳۰ - سایت اینترنتی یورونیوز، ایران می‌تواند به یک امپراتوری تبدیل شود، <http://fa.euronews.com/09/08/2017/henry-kissinger-chaos-and-order-in-a-changing-world-iran-empire> (۲۰۱۷/۸/۱۲) بازبایی شده در تاریخ ۱۳۹۶/۵/۲۰.
- ۳۱ - عزتی، عزت‌الله (۱۳۶۴). **سیاست‌های جغرافیایی خاورمیانه**. دانشکده افسری.
- ۳۲ - فرکلاف، نورمن (۱۳۸۹). **تحلیل انتقادی گفتمان**. ترجمه فاطمه شایسته پیران و دیگران. چ سوم. تهران: دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها.
- ۳۳ - فرکلاف، نورمن (۱۳۷۹). **تحلیل انتقادی گفتمان**. ترجمه محمد نبوی و مهران مهاجر. تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
- ۳۴ - فرقانی، محمدمهدی (۱۳۸۲). **راه دراز گذار**. تهران: فرهنگ و اندیشه.
- ۳۵ - لاکوست، ایو؛ بتیریس، ژیلین (۱۳۸۷). **عوامل و اندیشه‌ها در ژئوپلیتیک**. ترجمه علی فراستی [بی‌جا]: نشر آمن.
- ۳۶ - لطفی پورساعدی، کاظم (۱۳۷۲). **درآمدی به سخن کاوی، مجله زبانشناسی**.
- ۳۷ - مینایی، مهدی (۱۳۸۶). **درآمدی بر ژئواستراتژی**. تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- ۳۸ - معتمدنژاد، کاظم؛ مهدیزاده طالشی؛ سید محمد (۱۳۸۵). **بازنمایی ایران در مطبوعات غرب: تحلیل انتقادی گفتمان «نیویورک تایمز»، «گاردین»، «لوموند» و «دی‌ولت»**. **علوم اجتماعی علامه**. ش ۳۶.
- ۳۹ - مهدی زاده، سید محمد (۱۳۸۷). **رسانه‌ها و بازنمایی**. تهران: نشر دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها.
- ۴۰ - مولانا، حمید (۱۳۷۵). **رسانه‌ها و انگاره‌سازی**. ترجمه غلامرضا تاجیک. **فصلنامه رسانه**. ش ۲۶: ۱۷ - ۱۰.
- ۴۱ - مولانا، حمید (۱۳۸۰). **انتفاضة فلسطین و انگاره‌سازی رسانه‌های غربی**. **روزنامه جام‌جم**. س دوم. ش ۵۱۳.
- ۴۲ - نای، جوزف (۱۳۹۰). **آینده قدرت**. ترجمه رضا مراد صحرايي. تهران: انتشارات حروفیه.
- ۴۳ - ون دایک، تئون‌ای (۱۳۸۰). **قدرت و رسانه‌های خبری در ارتباطات سیاسی در عمل**. ترجمه مهدی شفقته. تهران: انتشارات سروش.
- ۴۴ - ون دایک، تئون‌ای (۱۳۸۲). **مطالعاتی در تحلیل گفتمان**. تهران: مرکز مطالعات و توسعه رسانه‌ها.
- ۴۵ - ون دایک، تئون‌ای (۱۳۸۹). **مطالعاتی در تحلیل گفتمان، از دستور متن تا گفتمان کاوی انتقادی**. ترجمه گروه مترجمان. چ سوم. تهران: دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها.
- ۴۶ - بیتمن، آنا (۱۳۸۱). **تجدید نظرهای فرامدرنی در سیاست**. ترجمه مریم وتر. تهران: انتشارات کویر.

- 47 - Chandler, David, 2003, Rhetoric without Responsibility: The Attraction of Ethical Foreign Policy, *British Journal of Politics and International Relations*, Vol. 5, No. 3.
- 48 - Department of Defense, 2012, Annual Report on Military Power of Iran, April 2012, as transmitted in Letter from the Secretary of Defense to the Honorable Carl Levin, Chairman of the Senate Armed Services Committee, June 29, 2012. Retrieved from Federation of American Scientist (FAS) Website: <https://Fas.org/man/eprint/dod-iran.pdf>
- 49 - Hall, Stuart. 2003, the Work representation, in Stuart Hall (ed), *Representation: Cultural Representation and Signifying Practices*.
- 50 - Hall, S & Jhally, S, 2007, *Representation & The Media*, Northampton, MA, Media Education Foundation.
- 51 - Thrift N, 2000, It's the little things, in K. Dodds and D. Atkinson (eds.) *Geopolitical Traditions: a century of geopolitical thought*, London: Routledge, pp. 380-387.
- 52 - Katzman, k.(2016). *Irans Foreign and Defense Politics*(Congressional Research Service No.R44017). Retrieved from Federation of American Scientist (FAS) Website: <https://www.Fas.org/sgp/crs/mideast/R44017.pdf>